

ТОШКЕНТ ХАКИКАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОМУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ
ВА ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1928 ЙИЛ 11 ДЕКАБРДАН
ЧИҚА БОШЛАГАН

● № 44 (9790).

● 1990 йил 3 март ●

Баҳоси 5 тийин.

М. С. Горбачев Ж. Буш билан телефон орқали гаплашди

Жорж Буш билан М. С. Горбачев мунтазам фикрлашув доирасида 28 февраль кунни телефон орқали суҳбатлашдилар. Айрим дозларб халқаро масалалар, жумладан Никарагуада яқинда бўлиб ўтган сайлов яқунлари муносабати билан вужудга

келган аҳвол, Европа хавфсизлиги муаммолари, шунингдек унинг Германияга оид жиҳати муҳокама қилинди. Олий даражадаги Совет — Америка учрашувига тайёргарлик билан боғлиқ масалалар ҳам тилга олинди. (ТАСС).

ЎЗГАРИШЛАР БЎЛИШИГА УМИД БОҒЛАБ

ТАСС мухбири М. С. Горбачевга мурожаат қилиб, СССР Олий Советининг 1 март кунни бўлган мажлисини шарҳлаб беришни илтимос қилди.

М. С. Горбачев бундай деди: «Кавказorti регионидagi вазиятга бағишланиб иккинчи мажлис бўлиб ўтди. Мажлис ёпиқ бўлганлигини ҳисобга олиб фақат шунини айтишнинг мумкинлиги, депутатлар бу ерда юзага келган мураккаб муаммоларни жонкуярлик билан қўриб чиқишди, одамларнинг ҳалок бўлишига олиб келган фожияли воқеалар ҳақида ачиниб гапирдилар. Фуратдан фойдаланиб, қариндош-уруғлари ва ёр-дўстлари ҳалок бўлган, ўша январь кунлари бошига офат ва кулфат тушган барча кишиларга яна бир қарра ҳамдардлик изҳор этмоқчиман.

Муҳокама чоғида ҳиссиёт ва эҳтирослар жўш уриб

келиб баъзи гаплар ҳам айтилди, албатта, лекин депутатлар билдирган фикрларда келажакни ўйлаб иш ту-

тиш кайфияти, озарбайжон ва арманларга бир-бирингизга пешвоз чиқинг, деб айтилган истаклар устун бўлди. Назаримда бу борада дастлабки қадамлар қўйилди. Биз худди ана шу руҳда ишни давом эттириш ва кейинчалик мажлислардан бирида шу масала ҳусусида қарор қабул қилишга келишиб олдик.

Шунга астойдил умидворманки, совет кишиларининг ҳис-туйғуларини ифода этаётган СССР Олий Совети, халқ депутатларининг куч-гайрати Озарбайжон ва Арманистон халқлари ақл-идроки ва кўнглида акс-сано беради. Тез орада яхшилик сари ўзгаришлар бўлади, деб ишонгимиз келадиган.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бюросида

28 февраль кунни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюросининг навбатдаги мажлиси бўлди. Мажлисда Тошкент давлат медицина институти партия комитетининг таълим-тарбия жараёнини такомиллаштиришга оид иш тўғрисидаги ҳисоботи тингланди.

Институтнинг бошланғич партия ташкилоти дўрилатган чора-тадбирларга қарамай, мутахассислар тайёрлаш сифатига суҳт таъсир ўтказётганлиги айтиб ўтилди. Партия ташкилоти таълим-тарбия жараёнини тубдан ўзгартирш учун, сақланиб қолаётган эскича ёндашувларга, бепарволликка, ошна-оғайнигарчилик ва камчиликларга мурасасозликка қарши курашга коммунистларнинг, ўқитувчилар ва студентлар орасидаги барча соғлом кучларнинг куч-гайратини бирлаштира олмади.

Ўқитувчиларнинг касб маҳорати йўл қўйиб бўлмайдиган даражада суҳт оширилмоқда, ўқитиш мазмуни

ва шакллари секинлик билан янгиланмоқда. Замонавий методик қўлланмалар ва ўқув-илмий адабиётлар, айниқса ўзбек тилидаги шундай қўлланмалар ва адабиётлар гоёт етишмайди. Студентлар яқка тартибдаги ўқув планлари асосида тайёргарликдан ўтказилмаётти. Кабинетлар ва лабораторияларнинг жиҳозланиши норматив талабларнинг 60 фоизини ташкил этади, асбоб-ускуналарнинг учдан икки қисми маънавий эскирган ва ишдан чиққан.

Ўқув жараёнини ташкил этишдаги нуқсонлар партия ташкилотиди ҳар томонлама таҳлил этилмади ва бу нарсаси амалий ишлар учун асос бўлмади. Коммунистларнинг йиғилишларида, партия комитетининг мажлисларида муаммолар умумий, аниқ-равшан бўлмаган шаклда муҳокама қилинади, ўз-ўзини танқид етишмайди, шунингдек ректорат фаолиятидаги жиддий камчиликларга принципнол баҳо берилмайди.

Партия комитети раҳбар ва илмий-педагог кадрларни танлаш ва жой-жойига қўйишга суҳт таъсир ўтказмоқда, бу эса салбий тенденцияларнинг авж олишига сабаб бўлмоқда. Ўқитувчиларнинг ўртача ёши ошиб бормоқда, кафедра мудирлари орасида пенсия ёшидаги кишилар улуши қарийб 40 фоизни ташкил этмоқда. Институтда 40 ёшгача бўлган бирорта ҳам доктор тайёрланмади, фақат ҳар 9 фан номзодидан биригина 30 ёшдан 40 ёшгача бўлган кишилардир. Айни пайтда институтда ишлаб турган фан докторларининг ярмидан кўпроғи аспирантларга илмий раҳбарлик қилмайдилар, тармоқ аспирантурасига мутахассисларни қабул қилиш плани бажарилмаётти, энг истеъдодли ёш олимларни чет элларга ва мамлакатнинг етакчи марказларига стажировкага юбориш имкониятлари изданмаётти.

(Давоми 2-бетда).

• Кўклам кезмоқда

ДУРКУН КЎЧАТЛАР

ОРЖОНИКИДЗЕ ноҳиясидаги «Коммунист» колхози дехқонлари баҳорини шайланиб кўтиб олмоқдалар. Улар эртаги сабзавот кўчатларини далага чиқариб экинни анчо барвақт бошладилар.

Суратларда: иссиқхона хўжалиги бригадаси бошлиғи Тўхтамурод Султонмуродов ва колхозчилардан Ойдин Файзиева ва Зерифе Умайдиловалар қарам кўчатнинг кўздак ке-

чирмоқдалар; кўчатларнинг соғлом ва дуркун бўлиб ривожланишида иссиқхона сўғичи Абдуносир Нуримовнинг ҳиссаси каттадир. Вақтида сараланиб, расад қилинган кўчатлар далага чиқариб экингач, беҳато тутиб кетади. Иссиқхона дехқонлари бу ишга алоҳида эътибор бермоқдалар; [пастда] кўчат тайёрлаш пайти.

Суратчи Ф. АБДУРАСУЛОВ.

СССР Олий Советининг учинчи сессиясида

90-ЙИЛ КЎКЛАМИ ЕР ТЎҒРИСИДАГИ ҚОНУНГА ЕТИШДИ

ТАССНИНГ ПАРЛАМЕНТДАГИ
МУХБИРЛАРИ ХАБАР БERAДИЛАР

«Кўклам эшик қоқмоқда, вақт тигиз, Ер ҳақидаги Қонуни тезроқ турмушга жорий этиш керак». Икки ҳафта муқаддам Олий Совет учинчи сессияси очилишида депутатлардан бири айтган бу гаплар барча халқ депутатлари фаолроқ иш қўриб, қайта қуришнинг асосий ҳуқуқий ҳужжатларини яратилиши кечиктирмасликка даъват бўлиб янгради.

28 февраль қиш фаслининг календардаги охириги кунда депутатлар навбатдаги ялпи мажлисга қонуночиликнинг мураккаб жараёнида «кўклам бурилиши» ясашни қатъий ният қилиб тўпландилар. Кун тартибига «ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг Ер тўғрисидаги Қонуни асосларини» қабул қилиш масаласи киритилган.

Қонуни лойиҳаси ҳозирга-ча икки марта парламентда муҳокама қилиниб, ярим йилдан зиёд вақтдан буён комитетлар ва комиссияларнинг иш столларида турганини эслатиб ўтмоқчимиз. Тўлиқ ишлаб чиқилган Қонуни тандим этар экан, депутат А. А. Никонов ҳужжатдан алоҳида маъмурият билан тўлиқлиги ҳам бунга ўз таъсирини ўтказган эди. «Фавқулодда» ва «навбатдан ташқари» сўзлари минбарда кўп марта янграганлиги бежиз эмас эди. Ҳар сафар бу сўзлар шу дамларда залда эздилик билан ҳал этилиши керак бўлган муаммолар муҳокама қилинаётганлигини эслатар эди.

Бугун, Олий Совет Қонуни лойиҳаларини муҳокама қилишнинг навбатдаги, «режалаштирилган» саҳифасини очганида унинг аъзолари вазиятни кескинлаштирмай, қандай қилиб бўлмасин бир фикрга келишига, парламент қондаси бўлиши кўпчилик фикрига сўзсиз бўйсунушига ниҳайатга етди. Депутат В. И. Белов кўклам бошланганига... бир неча соат қолди, деган

қизгин вазиятдан ҳали нафасларини ростлаб олганлари йўқ эди. Чамаси, иш графигининг тигизлиги (бешта қонуни лойиҳаси дастлабки тарзда муҳокама қилинганлиги) ҳам, бир қанча Қонуни ҳужжатларини ижтимоий жиҳатдан алоҳида маъмурият билан тўлиқлиги ҳам бунга ўз таъсирини ўтказган эди. «Фавқулодда» ва «навбатдан ташқари» сўзлари минбарда кўп марта янграганлиги бежиз эмас эди. Ҳар сафар бу сўзлар шу дамларда залда эздилик билан ҳал этилиши керак бўлган муаммолар муҳокама қилинаётганлигини эслатар эди.

Бугун, Олий Совет Қонуни лойиҳаларини муҳокама қилишнинг навбатдаги, «режалаштирилган» саҳифасини очганида унинг аъзолари вазиятни кескинлаштирмай, қандай қилиб бўлмасин бир фикрга келишига, парламент қондаси бўлиши кўпчилик фикрига сўзсиз бўйсунушига ниҳайатга етди. Депутат В. И. Белов кўклам бошланганига... бир неча соат қолди, деган

СССР ОЛИЙ СОВЕТИДА

1 март кун СССР Олий Совети палаталарининг қўшма мажлисида Озарбайжон ССР ва Арманистон ССР-

даги вазият ҳақидаги, шунингдек уни нормallashtириш тадбирлари тўғрисида-

ги масалани муҳокама қилиш тугалланди.

(ТАСС).

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бюросида

(Боши 1-бетда).

Партком фаолиятида ош-на-оғайнигарчиликка, уруғ-аймоқчиликка, бошқа салбий ҳолатларга қарши курашда ҳужумкорлик этишмайди. Олий ўқув юртига ўтказишда, ишга жойлаштиришда, раҳбарлик лавозимларига қўтаришда қондани бузиш ҳоллари аниқланди. Танлаб текширув ўтказилган чоғда биринчи курс талабалари 62 фонзининг билим даражаси кириш имтиҳонларини ва жорий имтиҳонларни топириш пайтидагидан паст эканлигини кўрсатди. Бу эса институтга қабул қилингандаги ҳийла-найранглар тўғрисида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетига тушган кўпдан-кўп шикоятларнинг асосли эканлигини қисман тасдиқлайди.

Тарбиявий ишларнинг тарбиб топан шакллари, ижтимоий фанларни ўқитиш даражаси студентларда қайта қуриш жараёнини тўғри аниқлаш шакллантиришга, уларни ижтимоий аҳамиятга молик ишларга жалб этишга қўмақлашмайди. Институтда студентлар учун ягона сиёсий кўнлар ўтказишнинг, уларда миллатлараро мулоқотнинг юксак маданиятини, маънавий ва гражданлик фазилатларини тарбиялашнинг муайян системаси таркиб топмаган.

Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш вазирлиги Тошкент давлат медицина институтини муаммоларига жуда кам эътибор бермоқда. Министрлик студентлар тайёрлаш сифатини назорат қилмапти, илм-фани ривожлантиришга, институтнинг моддий базасини мустаҳкамлашга кам маблағ ажратмоқда. Аудиторилар фонди тақчиллиги 43 минг квадрат метрни ташкил этади. Айни пайтда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Тошкент давлат медицина институтини моддий базасини яхшилашга оид 1980 йил 28 майда чиқарган 387-сон қарори амалда бажарилмай қолди, планлаштирилган 50 та объектдан атиги 15 таси ишга туширилди.

Қабул қилинган қарорда Тошкент давлат медицина институтини тарбия жараёнини тақомиллаштиришга оид фаолиятни қониқарсиз, деб топилди. Партком секретари ўртоқ А. Ш. Воисов, партком аъзоси, ректор ўртоқ Н. Ҳ. Шомирзаев мавжуд камчиликларга нисбатан мурасасозлик қилганликларини, институтнинг турмуш фаолияти барча жиҳатлари-

ни қатъиян янгилашга, олий мактабни қайта қуришнинг асосий йўналишларини рўбга чиқаришга коммунистларнинг куч-гайратини бирлаштириш олмаганликларини таъкидлади. Институт тарбия комитетига ректорат билан биргаликда ўқув жараёнини яхшилашга, институт коллективда ижодкорлик, ўзаро талабчанлик, юксак ушшоқлик ва нитизом вазиятини вужудга келтиришга қаратилган тадбирларни ишлаб чиқиб, амалга ошириш вазифаси юклатилди. Институтнинг барча бўлимлари учун истеъдодли ёшларни қидириб топиш ва танлаш, фан номзодлари ва докторларини планли асосда тайёрлаш, раҳбар кадрлар, энг аввало кафедра мудири лавозимларига ёш мутахассисларни кўтариш зарур, деб таъкидланди қарорда. Медицина кадрларини тайёрлаш борасида иттифоқ ва халқаро миёнадаги ҳамкорликни кенгайтириш, СССР ҳамда чет мамлакатлар олий ўқув юрталари билан бевосита алоқа ўрнатилиш йўллари фаол қидириб топилади.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советига ТошМининг моддий-техникавий базасини ривожлантириш юзасидан 1980 йилда қабул қилинган ўз қарори бажарилмаганлиги сабабларини таҳлил этиш, Тошкент шаҳридаги медицина шаҳарчасини комплекс равишда қуришни тугаллаш, унинг социал базасини ривожлантиришга оид тадбирларни белгилаш тавсия этилди.

Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш вазирлигига (ўртоқ С. М. Вахромов) институт бошқаруши структурасини қайта қўриб чиқиш, ТошМИ фаолиятининг барча жиҳатлари устидан мутаазам амалий назоратни йўлга қўйиш, етилган муаммоларни ҳал этишда унга ёрдам бериш таъкид этилди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюроси Тошкент шаҳар партия комитетига, ҳамза район партия комитетига олий ўқув юрти фаолиятида йўл қўйилган нуқсонлар учун институт раҳбар коммунистларининг шахсий-партиявий жавобгарлигини аниқлаш вазифасини топширди.

Бюро мажлисида Тошкент расмий шахслар томонидан ёки митинг демократияси деб аталган тадбирлар томонидан асоссиз ҳужум ва таъкидларга дучор бўлаётган журналистларнинг раҳбарларни қатъий билан қўллаб-қувватлашни билдирилган. СССР Журналистлар уюшмаси газеталар, журналлар, радио ва телевидение ходимларини қатъий билан ҳимоя қилиб, шу мақсадда маълум бўлган ҳамма қонуний воситалардан фойдаланади. КПСС Марказий Комитети Идеология бўлими мудирининг ўринбосари Г. В. Пряхин СССР Журналистлар уюшмаси наشريётчилик фаолиятининг, оммавий ахборот воситалари ходимларини социал жиҳатдан ҳимоя қилиш ва уларнинг иш ҳақи базис масалалари ҳусусида гапирди.

(ТАСС).

ЖУРНАЛИСТЛАР МАШВАРАТИ

СССР Журналистлар уюшмаси ҳайъатининг 28 февраль кун бўлиб ўтган ялпи йиғилишида оммавий ахборот воситаларининг қайта қуришдаги роли ҳақида гап-лашди. олинди. СССР Журналистлар уюшмасининг раҳбарлари тўғрисидаги ва уюшманинг VII съездининг қаҳрида ҳақидаги масалалар кун тартибига қўйилди.

Йиғилишда таъкидланганидек, мамлакатда давом этаётган ўзгаришлар СССР Журналистлар уюшмасининг ўзига ўнчалик таъсир қилмаганлиги ҳайратланарли бир ҳолдир. Мамлакатдаги бир қанча журналистлар ташкилотлари уюшманинг раҳбар муассасалари ишига нисбатан қилган жиддий эътирозлари натижасида СССР Журналистлар уюшма-

сининг президиумига ва ҳайъатига ишонч тўғрисидаги масала ўртага қўйилди. Ялпи мажлис қатнашчилари мунозаралар кейин раҳбар муассасаларнинг ваколатларини кўпчилик овоз билан тасдиқладилар. В. Г. Афанасьевнинг шахсий илтимосига кўра, у СССР Журналистлар уюшмаси ҳайъатининг раис вазифасидан озод қилинди.

Мажлисида КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг секретари В. А. Медведев нутқ сўзлади. У ҳозирги шароитда ва ҳусусан партия XXVIII съездига тайёргарлик даврида оммавий ахборот воситалари ходимлари олдидан турган вазифаларга батафсил тўхтади.

Мажлис қатнашчилари «Из-

вестия» газетасининг бош муҳаррири, СССР халқ депутати И. Д. Лаптевин СССР Журналистлар уюшмаси ҳайъатини раис қилиб сайладилар.

Иккинчи масала юзасидан СССР Журналистлар уюшмаси раисининг биринчи ўринбосари И. А. Зубков сўзга чиқди. Уюшманинг кўпгина бўлимларида тўб ўзгаришлар қилиш зарурати эздилик билан ҳал этилиши лозим бўлган хилма-хил вазифаларни ўртага қўймоқда, деди у. Шу бондан мамлакат журналистларининг съездин ташкилот низомида кўзда тутилган муддатларни кутмай, шу йил ўтказиш зарур бўлиб қолди.

«Советская Россия» газетасининг бош муҳаррири В. В. Чикин РСФСР Журналистлар уюшмасини тузиш гоёси ҳақида гапириб берди. Бир қанча област ва ўлка ташкилотлари шу уюшмани тузишни таъкид қилган эдилар. Унинг маълум

қилишча, ишчи гуруҳ тузилган, бу гуруҳ янги ташкилотнинг низомини ишлаб чиқиши, Россия журналистларининг таъсис съездининг тайёрлаш лозими. СССР халқ депутати М. Н. Полторанин Матбуот тўғрисидаги Қонуни лойиҳаси устида олиб борилаётган иш ҳақида ахборот берди.

Ялпи мажлис қатнашчилари СССР Журналистлар уюшмасининг VII съездининг шу йил июль ойининг охири — август ойининг бошларида қаҳирга қарор қилдилар ва унда уюшмани тубдан янгиланиши асосий йўналишларини ва янги низоми муҳокама қилиш ни тавсия эдилар. Съездга делегатлар вакиллиги нормалари белгиланди. Делегатларни кўрсатиш ва сайлаш тартибини белгилаш маҳаллий журналистлар ташкилотларига ҳавола этилди.

Ялпи мажлисида СССР Журналистлар уюшмасининг баъ-

ноти қабул қилинди. Баёнотда расмий шахслар томонидан ёки митинг демократияси деб аталган тадбирлар томонидан асоссиз ҳужум ва таъкидларга дучор бўлаётган журналистларнинг раҳбарларни қатъий билан қўллаб-қувватлашни билдирилган. СССР Журналистлар уюшмаси газеталар, журналлар, радио ва телевидение ходимларини қатъий билан ҳимоя қилиб, шу мақсадда маълум бўлган ҳамма қонуний воситалардан фойдаланади. КПСС Марказий Комитети Идеология бўлими мудирининг ўринбосари Г. В. Пряхин СССР Журналистлар уюшмаси наشريётчилик фаолиятининг, оммавий ахборот воситалари ходимларини социал жиҳатдан ҳимоя қилиш ва уларнинг иш ҳақи базис масалалари ҳусусида гапирди.

(ТАСС).

РЕДАКЦИЯГА КЕЛГАН ХАТЛАРДАН

• Ташвишли хабар

Чиқитлар омборхонаси етишмай турувди

АХОЛИСИ минг кишидан зиёд Убайд қишлоғимизда йиллар давомида кўплаб муаммолар тупланиб қолди. Кўчалари қишда лой, ёзда чанг, мактабда синф хоналари етишмайпти, спорт зали-ю ошхонаси умуман йўқ. Электр чироқлари тез-тез ўчиб туради. Газдан бирор хонадон ҳамон баҳраманд бўлганича йўқ. Тўғри ҳозирги вақтда бу муаммоларни ҳал қилишда эътибор берилмоқда. Куйбишев номида совхоз маъмурияти, партия, касба уюшмаси комитетлари бу масалалар билан тобора кўпроқ шуғулланмоқдалар. Дастлабки тадбирларни амалга оширишга ҳам киришилди.

Ҳурматли редакция! Сизга мурожаат этишдан мақсад бизни қийнаётган оғир дардимизни айтимоқчимиз. Гап заҳарли химикатлар омбори тўғрисида кетаяпти. Районимизда бу масала ҳал этилмаслигига кўзимиз этиб қолди. Негаки, район «Оҳангарон» газетаси саҳифаларида бу муаммо бир неча марта кўтарилди. Ҳатто район Советининг сессиясида қурилишни тўхтатиш ҳақида қарор қабул қилинди. Кечагина айрим вилоят раҳбарлари иштирокида районимизда бўлиб ўтган катта йиғинда шу улкан омборхонани савдо идоралари ихтиёрига бериш фикри олдинга сурилди.

Лекин бундай фикр-мулоҳазалар мутасадди ташкилотлар раҳбарлари томонидан инобатта олинмапти, бизнинг ҳақли талабларимизга қулоқ солишмапти. Шундоқ ҳам қишлоғимизда экологик вазият мураккабдир. У «Ахангаранцемент» ишлаб чиқариш бирлашмасининг чанг-тўзони остида қолган. Қишлоқ биқинидаги бу корхонанинг цемент қуюни аввало бизни «тўйдириб» кейин ҳавога тарқалади. Бунинг тушунамиз, тўхтат деб олмаймиз. Сабаби мамлакатга қурилиш ноли бўлган — цемент ҳаводай зарур.

Қишлоғимиз юқорисига 10 минг тонналик заҳарли химикатлар сақланадиган омборхонанинг қурилиши аҳолининг норозилигига сабаб бўлмоқда. Мутахассисларнинг фикрича химикатлар ерга сингиб, ер ости сувларини заҳарлайди. Тупроғимизнинг таркибини бутунлай бузади.

Омборхонадан 800 метр нарида шифобахш сув чиқади: махсус қурилган профилакторийда кишилар саломатликларини тикламоқдалар. Тошкент давлат дорилфунуни лабораториясида ўтказилган анализлар натижасига кўра бу ерда мазкур тиндаги омборхона қуриш мутлақо мумкин эмас.

Омборхона қурилиши туғамасданок бу ерга заҳарли ишлаб чиқариш чиқиндилари олиб келина бошлади. Бу чиқитлар нардан-бери тикланган сури остига тўкилди. Ер остидан минг дардга шифо минерал сувлар чиқиб турган хушманзара Оҳангарон воҳасида шундай доғ-заҳарли чиқиндилар омборхонаси бўлиши мумкин эмас. Уни қурилиш тўхтатиш керак ёки оҳангаронликларнинг талаби ҳисобга олиниб, уни савдо ташкилотларининг моллари сақлашчигига мослаб барло этиш лозим.

Биз юқорида баён қилган фикрларимиз билан ўзимизни ҳўжақўрсин учун табиат жонқуярлари қилиб кўрсатмоқчи эмасмиз, виждонимиз, ҳозирги ва келажак авлод ташвиши қўл қовуштириб туришга йўл қўймайди.

С. АБДУРАСУЛОВ,
Убайд қишлоғи Совети раиси,

У. ЗОКИРОВ,
қишлоқ Совети депутати,

Ғ. НИШОНБОВ,
Б. ТУРДИЕВ,
7-ўрта мактаб ўқитувчилари,

Д. ТУРДИЕВ,
Оҳангарон тақриба-экспериментал заводи мастери ва бошқалар.

БУТУНИТТИФОҚ МУСОБАҚАСИ ҒОЛИБЛАРИ

СССР Транспорт қурилиши нозирлиги ва тармоқ касба уюшмалари Марказий Комитети мамлакат транспорт қурилиши ташкилотлари ва лойиҳалаш институтлари коллективлари Бутуниттифоқ мусобақасининг 1989 йил якунларини қўриб чиқдилар.

Ўтган ҳўжалик йилини меҳнатда яхши кўрсаткичлар билан якунлаган ва беллашувнинг ғолиби бўлган коллективлар орасида вилоятимиз вакиллари ҳам бор. Тошкент метро қурилиш трести ва «Таштйпротранс» лойиҳалаш институти шулар жумласидандир. Бу меҳнат коллективлари ўтган йилдаги самарали ишлари учун нозирлик ва тармоқ касба уюшмаси Марказий Комитетининг кўчма Қизил байроқлари ва пул мукофотлари билан тақдирландилар.

А. ЛЕГКИЙ.

• УШБУ суратларга бир назар ташланг-а. Хўш, сизнингча, бундай аҳволни қандай изоҳлаш мумкин! Ажабланишнинг ҳолати йўқ. Шундай кишилар ҳам бўладик, улар маълум бир касб орқали яшайдилар-у, аммо ўзларининг бутун ҳаётларини таъминлаётган ана шу касбга нисбатан ўта лоқайд муносабатда бўладилар. Жамоатчи сураткашимиз М. НАЗАРОВнинг редакциямизга олиб келган ушбу суратларда Ангрен шаҳридаги 2-сановат моллари магазинида халқ учун мўлжаллан кийим-бошларга қандай муносабатда бўлиняётганлиги тасвирланган.

• Бир мавзуда иккинчи мафта •

ШУМИ, ВАЪДАГА ВАФО!

ҲўРМАТЛИ редакция! Газетангизнинг 1988 йил 5 март сониде «Янги маршрут қўйилса...» сарлавҳали иккинчи мақоламиз босилиб чиққан эди. Унда Юнусобод даҳасидан Аҳмад Донниш ва А. Никитов кўчалари бўйлаб Талабалар шаҳарчаси орқали ТошМининг янги клиникасигача янги автобус маршрути ташкил этиш муаммоси кўтарилган эди. Орадан кўп ўтмай янги газетангиз 1988 йил 2 июнь сониде «Ташпассавтотранс» маъмуриятдан келган жавоб хати босилди. Унда янги маршрут қўйиш масаласи [Юнусобод даҳасидан Талабалар шаҳарчасигача] 1989 йилда қўриб чиқилади, деб айтилган эди. Афсуски, ваъдага вафо қилинмади. Мана, мақола чиқганига ҳам икки йил бўляпти, йўловчилар бу тадбирнинг амалга ошишини ҳамон интизорлик билан кутишяпти. Икки ўртада ҳеч қандай транспорт-

нинг қатнамаётганлиги ҳамон йўловчилар учун катта қийинчилик туғдирмоқда. Шаҳарча-нинг қайси бекатига борман, йўловчиларнинг истаган автобусни тўхтатиб «Юнусободга ҳайдаган» дея зорланганини эшитасиз. Агар ҳайдовчи «хўп» дегудек бўлса борми, ҳеч дақиқа ўтмай автобус салони лик тўлади. Бу ҳол айниқса кечки пайтларда кўпроқ содир бўляпти. Дорилфунун ва политехника институтининг кечки бўлимларида тахсил олаётган минглаб талабалар ўқшадан чиқиб, уйга етиб олиш учун жуда қийналяптилар. Бу аҳволга чек қўйиш керак-ку, «Ташпассавтотранс» раҳбарлари тоқайгача ваъда-бозлик қиладилар, тургунлиги давридаги каби иш тутадилар.

Кўпсонли йўловчилар номидан.

А. СУЮНОВ,
Р. РУЗИЕВ.

• Уринли талаб

Кўпайтиришнинг иложи йўқми?

ЯҚИН яқинларгача пойтахтимизда қушхона маҳсулотлари солиб тайёрланган тўрт тийинлик сомса кўплаб сотиларди. Улар аҳоли гавжум жойларда кўп бўларди. Бугунги кунга келиб бу сомсалар фақат Башёғоч ва Хадра майдони ҳамда Фарҳод

бозоридагина сотиляпти. Сомса келган пайтда тўполон бошланиб кетади. Ярим — бир соатда сомса тугайди. Арзон, тўйинли бу сомсани кўпайтиришнинг иложи йўқми?

Чингиз МАҲСУМОВ,
пенсияер.

ТОШКЕНТ ҲАКИКАТИ ЖАВОБ БЕРАДИЛАР

«НАРХИ ОШДИ, УСУЛИ ЯНГИ, ХИЗМАТИ... ЭСКИ!»

7 ЯНВАРЬ 1990 ЙИЛ

МАҚОЛА Тошкент шаҳар йўловчилар ташини авто-транспорт ишлаб чиқариш бирлашмасида қўриб чиқилди. дейилди бирлашма бошлиғи Р. Файзуллаевдан келган жавобда. Ҳақиқатан ҳам Тошкент шаҳрида аҳолига авто-транспорт хизмати кўрсатиш маданияти Москва, Ленинград, Минск, Рига ва бошқа шаҳарлардагига нис-

батан анча орқад. Бунинг ўзига хос объекти ва субъ-ектив сабаблари бор: Тошкент шаҳрида йўловчиларни авто-транспортда ташини ташкил этиш кўплаб янги турар-жой даҳалари кенгайи-шдан орқад қолмоқда.

Бугунги кунда авто-транс-порт корхоналари ҳайдовчи-лар, транспорт, эҳтиёт қисм-ларнинг етишмаслигидан

қийналмоқдалар. Мавжуд ус-тахоналар таъмирталаб, транспорт воситаларига тех-ник хизмат кўрсатиш, ре-монтларни сифатли ўтказиш талаб этилмоқда. Шу билан бирга, мавжуд йўллар йўлов-чилар ташини ташкил этиш талабларига жавоб бермай-ди.

Айни кунларда қатор ав-токорхоналар маршрутлар-га автобусларни етказиб бе-ролмаяпти. Автомашиналар техник ва эксплуатация са-бабларига кўра маршрут-ларга кечикиб чиқиш ҳамда гаражга эртароқ қайтиш ҳоллари учрамоқда. Булар-нинг натижасида айрим маршрутларда иш режими бузилишига, бундан эса йўловчиларнинг ҳақли эъти-розларига сабаб бўлмоқда.

1989 йилнинг 1 апрелидан барча шаҳар маршрутлари ижара пудратига ишлатиш-моқда, бу эса автокорхоналар-нинг иқтисодий, молиявий аҳволини яхшилашга, шу-

нингдек, автокорхонанинг ри-вожланишига, йўловчилар ташини сифатини яхшилашга имкон яратди.

Шу кунларда бирлашмада автобус маршрутлари ишши нazorат қилувчи автомат диспетчерлик бошқарув сис-темаси жорий этилмоқда. Системанинг дастлабки нав-бати биринчи ярим йиллик-да ниҳоясига етказилди, бу эса барча маршрутларнинг бир маромда ишлашини таъ-минлайди.

Бундан ташқари 600 на-фар кондукторни ишга олиш, 40 назоратчин 100 кишига етказиш режалаштирилган, бу эса ҳайдовчиларни билет сотиш ҳамда йўловчиларни текширишдан озод этади.

Шу йилнинг 20 январиде бирлашмада ўтказилган маршрут бригадаларининг йиғилишида яна бир бор йў-ловчиларга хизмат кўрсатиш маданиятини ошириш кўрса-тиб ўтилди.

Шунингдек мақола назо-

ратчилар ўртасида ҳам қўриб чиқилди. Уларнинг эътибори йўловчиларнинг билет олган-олмаганликларини назорат қилишда диққат-эътиборли, хушмуомалали бўлишларига қаратилди.

Тезорар. — «Экспресс» маршрутлари эса Тошкент шаҳар ижроия комитетининг қарорига биноан манзилга кетадиган вақтни қисқарти-риш учун очилади. Бу марш-рутининг йўл ҳақи Ўзбекистон ССР Нархлар давлат коми-тетининг «Автомобиль транспортда йўловчилар ташинишнинг ягона тарифи»га кўра ҳар бир йўловчи учун 10 тийин қилиб белгиланган.

Кўп нарса йўловчиларга ҳам боғлиқ, дейилади жа-вобда. Улар Тошкент шаҳар ижроия комитети тасдиқла-ган жамоат транспортдан фойдаланиш, айниса авто-бусларда ўз вақтида билет олиш қондаларига риоя қи-лишлари керак.

• Социал масалалар бўлимида •

РЕДАКЦИЯГА ёши қирқ бешлардаги киши кириб келди. Ғазабдан тугилиб гапирар, лаблари титради. Қадқоқ қўллари билан шикоят хатини узатди.

— Акажон, район ижроия комитети одамни сарсонусаргардон қиладиган жой экан. Қани қайта қуриш, қани? Ҳукумат яқна тартибдаги меҳнатга рухсат бериб қўйди. Нега энди қабул қилинган қонун амалга оширилмайди. Ҳаммаёқда ҳамон қоғозбозлик, бюрократия, амалий ишдан дарак йўқ. Қонунни амалга оширмай уни чекласа, ҳукуматга ишовчисизлик кайфиятларини алағна олдиради, бу қандай район ҳукумати бўлди. Энди редакция пойига бош уриб келдим, ёрдам беринг! Агар ҳаракатим нотўғри бўлса, айтинглار. Майли жазоланглар, розиман. Лекин ҳал қилиб беринглар. Ҳақиқат борми ўзи?!

Шикоятчига дарров жавоб бериш қийин эди. Уни текшириш, оқни оққа, қорани қорага ажратиш керак. Шикоят хатини олиб халқ депутатлари Октябрь ноҳия Совети ижроия комитетига бордик. Ҳужжатлар билан танишдик.

Тўққиз фарзанднинг отаси Миртурсун Азимов яқна тартибда меҳнат фаолияти билан шуғулланишга қарор қилди. У халқ депутатлари Октябрь ноҳия Совети ижроия комитети молия бўлимига мурожаат этди. Ёнгил автомашина устаси эканлигини айтди. Молия бўлимидагилар бундай иш билан шуғулланишга рухсат бериш билдиришди. У ерда бирон жой топиб ижарага олсангиз ёки бирор корхона билан келишсангиз яхши бўлади дейишди. Миртурсун Азимов анча сўраб-суриштирди. Жумҳурият онкология ва радиология илмий-текшириш институтига унинг таклифини қабул қилишди. Ўзаро шартнома тузилди, лекин бу шартнома устасхона қуриб бўлингангачина кучга кирмади, деб шартлашди. Устасхона учун клиника ёнидаги ахлатхона бўлиб ётган жой ажратилди. Шартномада бу ер асли қурилишга ажратилгани, институт маъмурияти қурилиш бошлангунча ерни ижарага бериб туршига рози эканлиги билдирилган.

Рухсатномага имзо чеккан клиника бош врачси Б. Ҳамдамовга учрашдим.

— Ҳа, шундай шартнома тузган эдик, — дейди у. — Биз ташкилотимизни ҳужалик ҳисобига ўтказиш тарафдудидамиз. Бизнинг режа бўйича икки-уч киши ишлайдиган устасхона институтга қарашли бўлади. Тўшган қадар ҳисобидан ишловчиларга маош тўлаймиз. Қолган маблаг аса ташкилотимизни ижтимоий ривожлантириш жамғармасига ўтказилади. Фойдадан институтда ходимлар учун турли шарт-шароитлар яратишга сарфланади. Лекин негадир ижроия комитет бунга ҳисобга олмапти. Нега бундай

қўллари титраб кетди.

«Гражданин Азимов М. га Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг «Айрим кооперативлар ва яқна тартибдаги меҳнат фаолиятини қисқартириш ҳақида» қарори биноан кооператив ва яқна тартибда овқат тайёрлаш таъқиқланади.

Мазкур сабабга кўра ноҳия Совети ижроия комитети сизнинг илтимосингизни рад этди.

Ижроия комитет раиси

Х. М. Усмонова».

Мен богда келсам, у тогдан келади деб шуни айтсалар керак-да. Ана сизга масъулият, меҳнаткашлар хатлари ва аризаларига эътибор. Икки ой ўтгандан

миш-текшириш институтини телефон ўрнатиб берадиган бўлди.

Лекин минг афсуски, бу ҳам ижроия комитетдаги ўртоқларга маъқул бўлмади. Уни маъмурий комиссиялар чақириб «танобини тортиб» қўйишди.

Қайта қуриш даврида, меҳнаткашларнинг талаб ва эҳтиёжларига жуда катта эътибор билан қаралаётган бир даврда Октябрь ноҳия ижроия комитетиде шундай воқеалар бўлаётганига ишонинг келмайди. Ижроком раисининг ўринбосари Эргаш Исломов, ноҳия ижроия комитети савдо бўлимининг мудир, кооператив ва яқна тартибдаги меҳнат фаолиятига кўмак кўрсатиш

мумкин деб сабабини айтди.

Ижроия комитетнинг бир неча мажлислари ўтказилди. Лекин негадир бу масала муҳокама қилинмай қолаверди. Х. Усмонова ҳузурига бир неча марта бориб учрашолмадим. Жуда кўп марта қўнғироқ қилдим. Қабулхона ходими «Йўқлар» дейди ёки «кимсиз» деб сўрайди. Ўша шикоят юзасидан яна қўнғироқ қилаётганимни айтсам «бандлар» ёки «бироздан кейин қўнғироқ қилинг», «жуда муҳим иш билан бандлар, ҳеч кимни уламган деганлар» каби жавобларни оламиз.

Шикоятчига раиснинг қабул кунлари бориб учрашишни таклиф этдик. Учинчи боришда раис олдида киришга муяссар бўлган М. Азимов яна редакцияга хуноби ошиб келди.

— Энди Москвага бораманми, шикоят қилиб, сизлар ижроия комитетини қарорини қутсангизлар, ижроия комитет катталари бизларни одам ўрнида кўрмаса. Х. Усмонова, нега менинг олдимга келдингиз, ўша меҳнаткашлар билан иш бошладингизми, ўшалар билан битираверинг, деб қайтага пўписа қилаётганлар. Институтда ўқимаганман, қонун-қоидаларни билмаман, жуда бўлмаса, маслаҳат беринг нима қилай, дедим. Гаплашишни ҳам хоҳламай, «боринг, ариза ташлаб кетинг» деган жавобни олдим. Номингага уч марта ариза ёздим-ку, яна ёзаманми, десам, «ёзаверасиз» дейди у киши. Биринчи ариза ёзганимга етти ой бўлди. Билмадим, бу қанақа ташкилот?!

Мақола ёзишдан олдин ижроком раиси Х. Усмонова билан учрашиш мақсадида яна қўнғироқ қилдим. Яна «бандлар» деган жавобни олдим. У кишининг қабулига кириш шунчалар қийин экан.

Олди кишиларнинг ғазабини қўзғаш, норозиликлар пайдо қилиш ижроия комитет раисига нега керак бўлиб қолди? Фуқаро етти ойда ҳам аризасига ҳаққоний жавоб ололмаса, бу қандай бўлди?! Балки бунга халқ депутатлари шаҳар Совети ижроия комитети мутасаддилари жавоб беришар?!

В. ПУЛАТОВ.

ИЖРОКЎМ ВА САРСОНГАРЧИЛИК

тўққизлик бўлаётганига тушуна олмаиман.

Бу орада М. Азимов 1989 йилнинг август ойида устачилик қилиш учун ҳуқуқ (патент) олди. Ижара учун давлатга 502 сўм ўтказди.

Иш юришавермагач 1989 йилнинг 8 сентябрида у халқ депутатлари Октябрь ноҳия Совети ижроия комитетининг раиси Х. М. Усмонова номига ариза ёзди. Яқна тартибда меҳнат фаолияти қилишга отланган М. Азимовнинг бир оёғи уйда бўлса, иккинчи оёғи ижроия комитетда эди. Бир гал борса Х. Усмонова «аниқлансин» деб ноҳия архитектори Тоҳир Содиқовга топирибди. Архитектор М. Азимовдан устасхона ўрнида қурилиш қилинадиган бўлса ўринга-ўрин жой сўрамайман, деб ариза ёзиб келишни буюрди. М. Азимов бундай тилхатни ёзиб берди. Энди хотиржам кетаверинг, жавобини тез кунда оласиз деб тинчлантиришди.

Орадан икки ойдан кўпроқ вақт ўтди. Ниҳоят жавоб олди. У хатни ўқиркан

кейинги «муносиб» жавоб. Афанди латифасида ҳам бунақасини топиш қийин.

Хуноби ошган М. Азимов яна ижроия комитетга қатнардик. Қани эди юқори ташкилотдаги масъулиятли мансабларда ишлаётган опалар ёки акалар қулоқ солишса. Фақат «бор онангга, бор онангга» қабилида иш туттишарди.

Ялтироқ столлар ортидан басавлат кўринган мансаб эгаларидан тайинли жавоб ололмаган уста ўтган йилнинг декабрь ойида яна бошқа илтимос билан мурожаат этди: битта вагончадан иборат кичик устасхона диспетчерлик пункти ҳисобиде бўлиб, миқозлар уйига бориб хизмат кўрсатади. Айтайлик, машинангиз бузилган, устасхонага олиб бориш учун машина ёллаб судрати боришингиз керак. Янгича усул автомашиналар эгалари учун ниҳоятда қўлай. Умуман аҳолига хизмат кўрсатишда янги усул. Адашмасак, азим Тошкентдаги катта устасхоналарда ҳам бу хил хизмат йўқ. Ил-

комиссиясининг раиси Рустам Умаровларга учрашдик.

— Бу ерда мазкур яқна тартибдаги меҳнат фаолиятини таъқиқловчи сабаб борми?

Уларнинг икковлари ҳам таъқиқловчи сабаб йўқлигини тан олишди.

Э. Исломов ҳужжатларини ижроия комитет мажлисида кўришга тавсия этилаётганини билдирди.

Очигини айтганда, М. Азимов бу орада редакцияга бир неча марта келиб кетди. Енимни олинглар демапман, фақат ҳақиқат қилиб беринглар, агар мумкин бўлмаса сабабини кўрсатиб икки энлик қоғоз қилиб беришин, мумкин эмаслигини билай, дерди у қуноиб.

Биз ҳужжатлар ижроия комитетнинг навбатдаги мажлисига тайёрланаётганини, газетада ёзиб чиқсагу, ўша кунни рухсат. қоғози тайёрланса ноқулай вазият вужудга келишини, ижроия комитет қарори чиқмаса ёки нотўғри ҳал этилса унда саҳифада чоп эта олишимиз

ди, совхозимизда бу қадар бемехр кишилар ишлашдан бехабар эканман, афсус... Унинг кўзларидан ёш тиркиради, сўнг яна қўлигиз кўйди: қариб қолдим, бешимгиз бўлиб, эшигим илгисиз...

Донабой ака билан суҳбатлашяпман-у, кўнглимдан шу гаплар ўтди: тугилиш осон экан-у, яшаш қийин экан, дарз кетган қосени улаш мушкул-у, ранжиган дилни пайвандлаш маҳол. У пенсияга чиққандан сўнг, худди кераксиз одамдай Оҳангеронга, Тошкент вилоятининг кексалар пансионатига олиб келиб ташладилар. Наҳотки, кекса чўпон энди ўз қишлоғидан узоқда, ёру биродарлар, ҳамқишлоқларидан йироқда қолган умрининг ниҳоясини кутса. Ҳеч бўлмаса, унинг қариндошлари қаредде!

— Қариндошларингиз бордир, қўни-қўшини дегандай? — сўрайман ундан. Донабой ака бу ҳусусда ҳам мардик қилди. — Қўйинг ука, биламан, муҳбирга ўхшасиз, чўпон бўлиб ишлаб юрганамда муҳбирлар билан жуда кўп гаплашганим, ёзмам, уларни тижолат қилманг, аслида бу кунлар тақдиримда бор экан...

Бечора чўпон, ўзи не аҳволда ўтириб-

ди-ю, яна ҳамқишлоқларини ҳимоя қилди, ҳамма нарсани тақдирга боғлайди. Тақдир деган гапни одамлар ўзини юпаттиш учун ўйлаб топган бўлсалар керак. Бошимизга оғир ташвиш тушса унинг оқибатини кўрамиз-у, сабабини суриштириб ўтирмаймиз. Қисметдан ноллиб кўяқоламиз. Кўпдан бери худди шу қисмат изминдан қувиб юрганми, уни ўзимиз эргаштириб юрганмикин бўйинимизга олишдан қўрқамиз. Яна ҳайратдан ёқа ушлайман. Ҳалиям ҳайратки, шундай содда ва оқилона одамлар кўп. Акс ҳолда, дунёни бошқариб бўлмай қолармики...

Қариялар уйда мен эндиgina 36 ёшга кирган Людмила Бунина деган аёл бўлган гапладим. Фалажлик уни бу ерга етаклаб келган. Ўзидан сўраганимда ҳеч кимим йўқ, деди. Ўзбек тилида яхшигина гаплаша оладиган бу аёлнинг ҳужжатларини кўрганамизда, унинг Фаргона шаҳар, Фрунзе кўчасидаги 61-уйининг 36-квартирасида А. Г. Музалевскага исмли онаси яшаш, аммо ўз фарзандини кўришга жуда кам келиши маълум бўлди.

Кексалар уйи... Мухтасиб Собир... ломова, тошк... нова ва бошқа... да ҳам юракла... уллар ҳам ҳеч... ли ва иложи... лари ҳақида ё... ўзлари меҳра... дан тилларини... де икки нарсас... экан. Фақат х... бойлик, инсон... лик. Аммо ме... уззукун дарвоз... таси чалармик... олармиканман,

Хузуримга ў... валиди Леонид... ништирган кек... отахон ҳам, ач... Маълум бўлиш... Л. Л. Дидковс... жойда — Анг... йилнинг бадал...

• ОҚИБАТ • ОҚИБАТ •

ЁЛҒИЗЛИК

Мен на ой, на қуёш, на ер, на само, Шундай китизор гўёдай ўсдим. Ёлғизлик ҳасратни кўрмайлик асло, Бор бўлсанг, мен ҳам ёд айла дўстим. Ёлғизлик ҳасратни кўрсатма тақдир, Ёлғизлик инсонга ўлим-ку, ахир.

Абдулла ОРИПОВ.

БУ ЕРУФ оламда ёлғизликдан оғир нима бор! Умрингдаги ўқинчларининг ҳаммаси кўз олдинда эласлаб, елкангдан босади. Ёлғизлик шундай юк-ки, унинг оғирлигига чидасанг ҳам юрагингга қадалган тиконларига чидолмайсан. Мен бунин Оҳангерон шаҳридаги кексалар умумий пансионатига борганимда, Донабой ака

Бекназаров билан суҳбатлашган пайтимда туйдим қалбимга.

— Қирқ йил совхознинг чорчасида юрдим, — дея ўзининг узун ҳасратини бошлади кекса чўпон. — Аёлим ёшлигимдаёқ ҳазон бўлди, шундан кейин онла қилмадим. Булуғурини яхши биласиз, чорвадор ноҳия. Бутун умрини мол боқиб унинг чўли биёбонларида ўтказдим. Ҳатто ўзимга бир бош улоқ ҳам қилмабман, тавба, мана, дастимдан қувватим кетиб, белимда мадорим қуриганда шу ерга келтириб ташладилар. Бу ҳам майли, ҳеч бўлмаса, байрам кунлари бир энлик телеграмма, икки энлик хат... кимни ўлдириб-

Янги
ҚАЙТА КУРИШ
ва БИЗ

Газетамизнинг 1989 йил 27 сентябрь сониди «Ердам ўрнига... пўписа» сарлавҳали мақола эълон қилинган эди. Мақола Оржоникидзе ноҳияси Салор посёлоксидида истиқомат қилувчи радио-механик Николай Шадрин билан суҳбат асосида ёзилган. Унда Н. Шадриннинг ноҳиядаги «Зангори экран» устаносида узок вақт ишлагани, сўнг устани ишдан бўшашга мажбур қилингани, ишдан бўшаб яққа тартибда меҳнат фаолияти билан шуғулланиб келаётгани ҳикоя қилинган. Шунингдек, мақолада ташаббускор устанинг миқозларга хизмат маданиятини ошириш, Улуғ Ватан уруши инвалидларига бепул, қишлоқ хўжалиги ходимларига 50 фоиз арзонага хизмат кўрсатиш таклифи билан чиққани, бунинг учун устанинг имконияти йўқлиги, жумҳурият «Орбита-Сервис» бирлашмасидан унга радиодеталлар ажратишда ёрдам бериши сўралгани ҳақида гап борганди.

Н. Шадрин редакцияга мурожаат қилмасдан олдин бирлашмага хат ёзган. Раҳбарлар имзоси билан келган жавоб хатида, устанинг ҳақ гаплари учун уни тўхматчи деб атаб, «Ердам ўрнига... пўписа» мақоласида қайсар, бетгазор, аммо ҳақгўй Николай устанинг ўзи ҳам, иши ҳам бирлашма раҳбарларига маъқул эмаслиги ҳақида сўз юритилган эди.

Газетанинг 1989 йил 30 декабрь сониди шу мақолага жумҳурият «Орбита-Сервис» бирлашмаси бosh директорининг ўринбосари А. Фурзиковнинг жавоби эълон қилинди. Жавобда Н. Шадриннинг шикоятчилиги, илгари «Зангори экран» телеательесидида ишлаган вақтида планларини бажармай жазога тортилганлиги ҳамда ВТЭК (врачлик техника экспертизаси комиссияси) ҳулосаси билан, меҳнатга лаёқатсиз деб топилгани, бироқ, шунга қарамай, ишлашни давом эттираётгани баён қилинган.

Жавоб эълон қилинган, орадан маълум вақт ўтгач Н. Шадридан бир тўда хат олди. Бу хатларда... келинг, яхшиши, бу хатларни айнаан келтирайлик.

«Мен бу тўхмат жавобга раддия билдирмоқчиман: а) Тошкент вилояти ВТЭКнинг 1987 йил 16 февралдаги ҳулосасига кўра мени меҳнатга лаёқатли деб ёзилган, 1983 йил 15 сентябрдаги ҳулосага кўра ҳам радио-механик бўлиб ишлашга рухсат берилган. Бу ҳужжат

Қибрай телеательесидидаги нарядлар ва бошқа қиғир ишларини очиб ташлаганимдан кейин вилоят «Зангори экран» бирлашмасидидаги шахсий ҳужжатларим орасидан олиб ташланган ёки йўқотиб юборилган;

б) ишдан планларини бажарганим учун бўшатиладиган йўқ, «тўхмат учун» паралич хасталигига дучор қилингани сабабли саломатлигим ёмонлашгани учун 1986 йилнинг октябрида ўзим ишдан бўшашга ариза ёзганман. Ўзбекистон ССР «Аҳолига маъий хизмат кўрсатиш» министри Куксенковнинг 1986 йил 1 сентябрдаги 14-345-сон мактубида «Наряд тарқатиш ҳисобида қондабузарлик фактлари бор» деб тан олган эди. Оржоникидзе ноҳия суди

маси раҳбарлари менга нисбатан қўпол дағдагалар қилган (бу ҳақда ҳужжатлар сақланган). Бунинг натижа-сида эса паралич бўлганман, тўрт ой тўшади қимирламай ётганман;

г) Оржоникидзе ноҳия телеательеси коллективи йиғилишининг қароридан ҳам беҳабарман, чунки мен у вақтда ательеда ишламадим. Мабодо шундай йиғилиш ўтди ҳам дейлик, унда менсиз фаолиятимни муҳокама қилишлари қайси қонунга тўғри келади? Коллективнинг бу қарори тўғри ёзилган ва унинг ҳеч қандай қонуний кучи йўқ. Бунинг Оржоникидзе ноҳия халқ судининг 1988 йил 12 сентябрдаги қарори ҳам тасдиқлайди;

Николай Шадриннинг жумҳурият «Орбита-сервис» бирлашмасидан берилган жавобга эътирозлари ана шулардан иборат. Биз бирлашмадан келган расмий жавобни тўлиқ эълон қилганимиз учун, устанинг эътирозларини ҳам тўлиқ бераймиз. Жавобини ҳам, эътироз хатини ҳам юз фонд тўғри деб айтмаймиз, бунинг учун маълум текширишлар ўтказиш лозим. Айни пайтда бир нарсани аниқ: бирлашма маъмурияти Н. Шадриннинг ҳалол, имтиёзли хизмат кўрсатишига тиш-тирноғи билан қарши!

«Ердам ўрнига... пўписа» мақоласи эълон қилинган, редакцияга жумҳурият «Орбита-сервис» бирлашмаси масъул ходими кириб келди. Мақоланинг, хусусан,

нинг камтарин инсон, ҳалол уста эканлигини, қолаверса, устачиликдан тушган жамғармасидан маҳаллий ва иттифоқ миқёсидида ёрдам фондарига пул ўтказишни эслатса, вакил тайинли жавоб айтолмади.

Энди Николай Шадриннинг ҳиммати ҳақида ҳам икки оғиз сўз. Уста 1989 йилда пахтакорларга 15 та, Улуғ Ватан уруши ва Афғонистон уруши қатнашчиларига — бешта радиоприйёмник, бу йил сил касаллигини институтда даволаётган беморларга далда берувчи совғалар топишди. Дастлабки мақолада устанинг турли фондларга турли даврларда минг сўмдан ортиқ пул ўтказгани ёзилган. Шу йилнинг фақат январь ойида эса совет милициясига ёрдам учун янги очилган 000140566-сон ҳисобига ўз жамғармасидан 50 сўм, 7—8 январь кунлари Марказий телевиденида ташкил этилган болалар фонди телемарафонига 25 сўм, Тошкентдаги онкология диспансерининг «Умид» — 01613229-сон ҳисобига болалар учун 25 сўм ўтказди.

Шадрин пуллари бундай «сочиб» юргандан кўра ўз манфаати йўлида сарфласа бўлмасмиди?

— Батзан арзимаган иш учун миқозларим қўярда қўймай иш ҳақи ташлаб кетишди, ўшаларни йиғиб фондларга ўтказаман, — дейди Николай уста.

Изоҳга ҳожат бўлмаса керак.

Шадрин олиқаноб қалб эгаси, саҳоватли инсон. Унинг қадрига эскича иш-лашдан воз кечолмаган асқича тафаккурдаги раҳбарларига етмапти. Шадрин улардан осмондаги қуддузни олиб беришни сўрамапти, уста озгина бўлса-да, радиодеталлар билан ёрдам қилишни илтимос қилапти, холос. Ўйлаймики, жумҳурият «Орбита-сервис» бирлашмаси раҳбарлари бундан тегишли ҳулоса чиқарадилар, оддий бир устанинг одамларга кўпроқ фойдаси тегиши учун зарур ёрдамни кўрсатдилар.

А. ҒУЛОМОВ.

• Мавзуга қайтиб •

«ЎЖАР» УСТАНИНГ БЮРОКРАТИЯ БИЛАН ТЎҚНАШУВИ

менга нисбатан тўхмат учун даъвосини рад этган. 1988 йилнинг 14 октябридаги 1111-сон хат билан Қибрай ательеси бошлиги Герцига тааллуқли материалларни, унинг фаолиятини текшириш учун прокуратурага юборган;

в) план бажарганим учун ҳеч қанақа ҳайфсанлар эълон қилинмаган, бу ҳақда эшитмаганман ҳам. Меҳнат дафтарчамада ҳам бунақа ёзувлар йўқ, унда фақат ташаккурномалар ёзилган холос. Мен ёмон ишчи бўлсам, унда нима учун бosh инженер Абдуллаев фотосуратларимни ҳурмат тахтасига осиб учун олган? Нима учун бригада раҳбари бўлганман? Иш жойимдан характеристика берилганда «планларини бажаради» деб ёзилган (1985 йил 10 январь);

1985 йилда 250 кишига хизмат кўрсатиб, 2330 сўм пул тоширганман. 1986 йилнинг июль ойигача 150 киши хизматимдан бахранинг бўлган, миқозларга 1700 сўмлик хизмат кўрсатганман. Шундан кейин «тўхматчи» тамғасини олганман. «Орбита-сервис» бирлаш-

мада ўртоқ Фурзиков мақолага жавобда, мени 1985—1986 йилларда Селекция посёлоксидида телеательеда ишлаган деб ёзган. Мен 1984 йилнинг декабридан саломатлигим туфайли ярини ставкада, унда 225 сўм план билан ўйда ишлашга ўтганман;

е) нега жавобда мени судга бериш учун (1989 йил 15 августдаги хатда) дағдага қилгани ҳақида лот-ним дейилмапти?

ж) жавобда мен ремонт баҳосини ошириб турганимни тасдиқланади. Бу ҳам қуруқ гап. Мен ҳалол ишлаганман, нарядларим эса Оржоникидзе ноҳия телеательеси бошлигига тоширилардим. Бошлиқ нарядларини текшириб олиб, ҳисоботга қўшарди. Айтайлик, мен ремонтнинг баҳосини ошириб бўлсам унда нима учун бошлиқ нарядларини қабул қиларди. 1983 йилдан 1986 йилгача бирор марта менга нарядларини, ҳисоботларини қайтариб бермаган.

Хўрматли редакция, мен бу жавобдан қатъиян қониқмадим. Мендаги ҳужжатлар билан танишган ўртоқлар, жавобнинг тўхматлигига ишонч ҳосил қилади!»

Шадриннинг бирлашмага билдираётган эътирозлари, устанинг гирт тўхматчи эканлигидан нолиб гапирди.

— Мақолага бир томонлама ёндашилган, — деди Х. Пулатов гапни давом эттириб, — таъкидлий мақола ёзаётганда иккинчи томоннинг ҳам дарду-хасратини эшитиш зарур эди. Тўхматчи устанинг шикоятларини не не комиссиялар текширган, исбот қилиб беришолмаган эди. Бунда сизлар бунақа ёзгансизлар.

Биз ҳам ўз навбатида бирлашма вакилига Н. Шадрин билан учрашиб, объектив жавоб беришни сўрадик. Лекин Х. Пулатов уста билан учрашмаслигини, аниқроғи ундан кўришини айтди: «устимиздан ёзиб юборади». Бизнинг тасаввурдаги Шадрин-

РЕДАКЦИЯДАН: Ушбу мақола босмага тайёрлаб қўйилганда ўзини «Орбита-сервис» бирлашмасининг юристи А. Умаров деб таништирган киши муаллифга қўнғироқ қилиб, Н. Шадриннинг редакцияга яна ёзган хатидан хабардорлигини билдирди. Сўнг, Н. Шадрин тўхматчи экани ва унга муносабатда эътиёт бўлиш кераклиги тўғрисида «огоҳланди». Биринчи ўғри, тўхматчи дед ҳулоса чиқариш фақат суднинг иш эканини адиля вакили бўлиши ўртоққа эслатиб қўйишни жонз деб топдик. Халққа хизмат қилиш мақсадида давлат идорасидан ёрдам сўраган одамни тўхматчига чиқараверш ҳуқуқшуносига эмас, оддий инсоний одобга ҳам тўғри келмапти.

ни ҳимоя қила-
боғлайди. Так-
р ўзини юпатиш-
лар керак. Боши-
нинг оқибатини
штриб ўтирмай-
қоламиз. Кўн-
дан қимиздан қувиб
гаштириб юр-
гандан қўрқамиз.
дан, Халиям ҳай-
олижаноб одам-
и бошқариб бўл-

ндигина 36 ёшга
деган аёл бўл-
гану бу ерга етак-
ганимда ҳеч ки-
илида ахшигини
нинг ҳужжатла-
ниг Фарғона ша-
-уининг 36-қвар-
ая исми онаси
ни кўришга жу-
ди.

Кексалар уйда яшаётган самарқандлик Мухтасиб Собитов, бекободлик Ҳадича Ғуломова, тошкентлик Инобат Нажмидинова ва бошқалар билан суҳбатлаганимда ҳам юракларим зирқираб кетди. Тўғри, улар ҳам ҳеч қиммари айқунлигини айтишди ва иложи борича уларнинг қариндошлари ҳақида ёлмаслигини ўтинишди. Бироқ, ўзлари меҳрга зор жангликларини айтишдан тилларини тийишолмади. Инсон дунёда икки нарсаси: меҳр ва висолга тўймак экан. Фақат ҳазина бойлик эмас, меҳр ҳам бойлик, инсон кўзининг қувонгани ҳам бойлик. Аммо меҳрга зор кексалар бу ерда уззукун дарвозага тикилиб, ўйимдан бирон-таси қелармикан, бирон энлик хот-хабар олармиканман, деб ётишди.

Хўзуримга ўзини Улуғ Ватан уруши инвалиди Леонид Георгиевич Луккин деб таништирган кекса киши келди. Бу нуруний отахон ҳам анчадан бери шу ерда экан. Маълум бўлишича, «унга тегишли аёл» Л. Л. Дидковская узатса қулочи етадиган жойда — Ангренда яшаркан. Аммо икки йилнинг бадалида бирор марта хабар ол-

мабди. Шунинг учун қария уни «Аёлим» дейилмади. Аммо уни айбламади ҳам. Тилини тийлаб олган одам тишини суғуриб ташламайди-ку! Бўйалик қария Николай Лордунг, тошкентлик Людмила Колтушча, оҳангаронлик Дарья Митковскавлар ҳам ўз қариндошлари тўғрисида гапиршини иштамади. Аммо ёлғизлик азоблари тўғрисида гапирганларида, кўз ёшидан ёқалари нам бўлди.

...Кексайган, ишга яроқсиз бўлиб қолган чоғларида оила аъзолари, қариндош-уруғлари, ёру-биродарлари кўрсатмаган меҳрин уларга давлат кўрсатмоқда. Уларнинг ҳаммаси пансионат директори, ниҳоятда дилбар аёл Ноила Ғалимжанова, директор муовини Наталья Леонтьева, маданият ишлар мутасаддиси Светлана Лыско, ҳамширалар Сорохон Бурхонова, Руқия Дўсмаева, Мафрат Абдукаримов, Ҳадича Дўсенова ва бошқаларнинг кўрсатган меҳр-оқибатлари бу ерда яшовчилар учун ёлғизлиқни сездирмайди. Кексалар унинг ҳар бир аъзоси бир ой мобайнида 126 сўмлик озиқ-овқат билан таъминланади.

Алоҳида иссиқ хоналар, ҳафтада икки марта кинофильм, ҳар хонадаги радио, маданият хоналаридаги телевизорлар, бой кутубхона, ошхона... қўйинг-чи, яшаш учун зарур бўлган барча воситалар уларнинг хизматда. Сўхатлар, маҳаллий ёшларнинг тез-тез бу ерда уюштирилаётган концертлари, хатибларнинг чиқишлари кексаларнинг умрига умр қўшаётган бўлса ҳам, улар қўнғича кўчага қарайдилар — уйларидан, қишлоқларидан биронтасининг ҳол сўраб келишини интиқили билан куттишадилар. Одамнинг умри оқар сува деганлари рост, шув этади ўтади-кетди. Лекин шув этиб кетадиган сува ўз йўлида бирор чанқоқ қимсанган ташналигини қондириши, бирор боғбоннинг боғини сугориб обод қилиши, саратонда қовжирган экинларга жон ато қилиши мумкин. Бу ерда яшаётган кишиларнинг умри ҳам шундай: уларнинг аксариси ёшлигидида, қўлларидан иш келадиган пайтларида бекорчи бўлмаган. Акс ҳолда, бунчалик салмоқли маблаг билан пенсияга чиқишмасди. Аммо умр пировардида улар ёлғизлик азобини тор-

тишини ҳам ҳаёлларига келтиришмаган.

— Ёг ялаганда ёт, қор ялаганда қариндош кўннингга ярайди, деган гаплар ҳам ёлғон экан, — дейди наманганлик кекса отахон Абдурахмон ака дарвозага тикилиб. — Беш йилдан бери биронча қариндошдан дарек бўлмасе! Ёзган хатларини ҳам эзсиз кетди. Бахт аста-секин, бахтсизлик югуриб келадиганлар шубҳасиз керак. Мен энди ёлғиз худодан бўлакча керак эмасман.

Ёлғизлик азобини кексаётган азизлар, ўқиманг. Давлатимиз камбағалларвер. Унинг меҳрини кўриб турбисиз...

Оҳангарондаги кексалар уйда 260 дан зиёд қариялар бор. Уларни Олмалик қимб комбинати оталиқча олиб, истаган нарсасини мўхэйё қилаетибди. Балли!

Қари даратлар сингари кекса кишиларнинг ҳам томилари чўқур бўлиб, улар бошқа ерга қўчирилгандан сўнг қўқариб кетиши қийин бўлади. Аммо давримизда шундай фалажлик бор экан, бунга ким айбдор!

МўМИН ҚАЮМОВ.

— Алло, редакциями! — сўради кўнғироқ қилувчи.

— Ҳа, эшитаман.

— Мен сизларга бир тақлиф айтмоқчиман... — лаҳзалик сукутдан сўнг давом этди аёл. — Қайнона-келин муносабатлари ҳақида кўпроқ ёзсаларинг. Ҳозир ҳам ёзилади-ю, мунтазам эмас-да.

— Маслаҳатингиз учун раҳмат. Тақлифингизни ҳодимларимизга етказаман...

— Радио, телевизиордаям, газета-журналлардаям асосан келинларни айблашади. Лекин қайноналарда ҳам гап кўп. Бу менинг ўзимга тааллуқли деб ўйланган.

— Фикрингиз тўғри. Аммо биров билан ҳамқона бўлмагунча, у ҳақда хулоса чиқариб бўлмайди, — дедим.

— Ҳўп, омон бўлинг.

Лекин нотаниш суҳбатдошим кутилмаганда «охири» кетди:

— Менинг қайнонам шунақа, келинларини ҳақорат қилади, тўтқилиб урди, ҳеч тиндирмайди, лекин миннатдор ҳам бўлмайди. Менга-ку зулм қилолмайди, кўш келин тушганди, тўйдан кейинроқ домга чиқариб юборишган. Овсинларимиз кун бермайди.

— Сингилжон, исмингизни билмайман. Эрингиз яхшими? Овсинларингизнинг эрлари қандай одамлар?

— Яхши, — ғурурланганимга жавоб бўлди. — Овсинларим ҳам олимларим.

— Қаранг, ёмон қайнонангиз яхши ўғилларни ўстирган экан-да, — дедим ҳар бир сўзга алоҳида урғу бериб.

— Сиз ҳам менга ишонмайсиз. Ҳамма шундай дейди, — хафа бўлди келин.

— Нега, мен ўзингиз айтган гапларни айна қайтараялман, холос. Ёшингиз нечада? Фарзандларингиз борми? Қайнонангизнинг неча болалари бор? Эрингизга ўзингиз севиб турмушга чиққанисиз? — бирданига сўрадим.

— Йигирма иккидаман. Қайнонамнинг саккизта болалари бор. Менинг ўғлим бир ярмига кирди. Ўзим танлаб тегмаганман, шу қайнонам йиғлаб бораверган, бораверган. Уйимизга ётиб олган...

Гапнинг охиригача мантиқдан тушундимки, бу келиннинг фикрлари ўзгаларига тааллуқли эмас экан. Унинг менга — ўзингиз тамоман бегона бўлган одамга илк суҳбатдаёқ қайнонасида ноллиб бурро-бурро гапирини таъжубланарли ва ачинарли эди. Уша лаҳза келинча билан юзма-юз бўлиб қолишни жуда истардим, лекин... исминиям айтмагандан англадимки, кимлигини билдиришни хоҳламайди.

— Сингил, қайнонангизнинг ёшлари бизга ҳам яқин экан, — дедим холос бўлишга интилиб, — саккизта фарзанд тарбиялаш ниятингиз борми-йўқми, бунни билмадим. Лекин ҳеч бўлмаганда, икки-уч ўғил-қизини улайтириб, уйли-жойли қилсангиз, ўшанда қайнонангизни бир қадар тушунарсиз, балки. Ахир одам бекордан-бекорга бировга ёмон гапирармайди-ку. Сизни ўйига олиб бергунча тинмай қаттаган бўлса, демак, яхши кўриб, ёқтириб келинликка танлаган экан-да.

Суҳбатимиз узоқ чўзилди. У келин ўз ҳақлигини исботлаш учун қайнонасини «Емолигидан эринимиз акайдан беш кун олдин ўлдирган», «Асаблари кесал-тентак», — дейишдан ҳам тортинмади.

— Оналаримиз биздан кўра анча қийин кунларни бошдан кечиришди. Қайнонангизни ҳеч тушунишга ҳаракат қилганимизсиз — деб сўрадим ва жавоб ўзинга узоқ сукут бўлгач, дилим оғриб хайрлашдим. — Мен сизнинг ҳақ ёки ноҳақлигингизни билмайман. Аммо гапларимни ўйлаб кўрарсиз.

Юқоридagi суҳбатни тўққаним йўқ, айна бўлган гаплар. Қолаверса, ҳаммамиз учун ҳам янгилик эмас. Остонасига ҳарир билосларда уялиб-ийманиб кириб келган келинчаки қарийб тўйсон тўққиз фоз қай-

оналар шоду хуррамлик, олам-олам орзу-хаваслар билан кўтиб олади. Лекин гапнинг очиги, улардан ҳаммасининг ҳам хурсандчилиги узоққа чўзилавермайди. «Алданиб», «куйиб» қолганидан ҳасратлари тўтади. «Эгасига топширдим. Энди ўзидан тинчисин», — деб қувониб юрган қизининг онаси ҳам кўп ўтмай яқин одамларига «ёрилади»: «Кўёв яхши-ю, қайнонаси бўлмагунроқ экан. Одамнинг олмаси ичида деганларидек...»

Келин, шу ерда мулоҳаза қилиб кўрайлик. Муносабатлар нега бунча тез ўзгарди? Нима учун момоларимиз даврида келинга ёлчиган қайноналару қайнонадан бахти кулган келинлар ҳозиргига нисбатан кўпроқ бўлган?

Менимча, бунинг сабаби кейинги пайтларда хонадонларимизнинг баланд деворлари, қўшқаватли эшигу дарвозаларига қўшилиб уларнинг ичида яшовчиларнинг маънавий дунёлари ҳам ўз-ўзига биқиниб, чегараси тораёнлиб бораётганлигидир. Оддий ҳақиқат: ҳеч қайси она ўз қизидан чин дилдан нолмайди. Агар қизининг ноҳуя қилишлари, ҳатти-ҳаракатлари аниқ-ошкор бўлса ҳам,

Келинлар борки, тинч кунларга етгунча қанчадан-қанча гап-сўз, хўрликларни ичга ютадилар. Совуқ қиш кунларида номозшомгача ҳовлида кир ювиб бўлиб ичкарига кирсанг, катта одам олажа: «Ишингизни тутгайиб олдингизми?» — деса бўлади-ку», — орзулагандек сўзлайди бир ҳомиладор келин. «Айбим — ота-онамнинг қамбоғаллиги. «Ўзим сизга уйланиб нима кўрди?» — нолийдилар ойм...» Ҳеч кимга кўрингиз келмайди, — эзибди яна бошқа сингилмиз.

Қайнона келинлар ўртасидаги муаммолар сабабини ҳар ким ўзи-ча шарҳлайди. Мен ўзим кўрган, эшитган, кузатганларимга асосланиб келишмовчиларнинг асосий сабаблари қуйидагилар, деб биламан:

Авалло шуки, биз ҳаётда ҳаммисиз ҳам муҳимдан номумимини ёки ахиратолмаймиз, ёки бунни истамаймиз ҳам. Онанинг ўз ўғлини уйлашдан, қиз болани турмушга узатишдан мақсад — ҳаётнинг абадий табии қонунини амалга ошириш, ер юзидан ўз зурриётини қолиши, тириклик давом эттиши учун замин яратиш. «Бошимдан ошқирдим, худого шукур. Энди ўзидан тиниб-тинчисин, ували-

рининг ҳолатлари билан боғлайдилар. Айтаяйлик, бунга ҳам ишонмай-сиз. Лекин никоҳ, келин-куёв, қайнона-келинлик муносабатлари умрининг бетакдор, муқаддас фосли деб эъзоланиши ҳар бир кўнгилнинг орзу-бўлиб қолсади...

Келишмовчиларнинг муҳим сабабларидан бири — оналарнинг қийин турмуш шартонларида деб биламан. Илгари келин туширилмагани унинг эшик-даразаси қайнона-қайнота шайдаган унинг эшик-даразасига рўпараме-рўпараме ҳам қурилмасди. Ҳозир кўп қаватли «дом»ларнинг икки, уч хонали уйларида келин тушираётганлар қанча. Пашша қанотидек деворлардан у ёқдагиларнинг гапи бу ёқдагиларга эшитилиб туради. Бундай шартонда келин ҳам, қайнона ҳам қисилиб-қимтиниб яшашга мажбур. Лекин инсон сабр-тоқатининг ҳам чегараси бор-да.

Ҳозир кўнгина қайноналар, келинлар ишлашади. Мақсад — рўзгор даромадига озгина бўлса ҳам ҳисса қўлиши. Маошининг озлигини айтмай қўя қолайлик, ўша маошини олиш учун ишлаган аёл шу қадар қарчайдики! Агар у қайнона бўлса ҳам, келин бўлса ҳам уйга қайтгач, бир муддат қордиқ чиқаргиси келади (ўзимиздан қиёс-да). Аммо уйда уни вақту соати, миқдори чегараланмаган юмушлар кутиб туради. Озгина бўлса ҳам биронинг ёрдаимдан уқидор бўлади. Қарчаган руҳи, асаблари меҳрга, ғамхўрликка зориқди. Шундай пайтда қайнонага ҳам, келинга ҳам битта гап оз, иккитаси кўплик қилади.

Кўча-қуйда зил-замбил сумкалар кўтариб кетаётган мўъжазгина аёлларни ҳар қадамда учратиб оддий ҳол бўлиб қолди. Ҳатто дам олиш кунни бозорларни айлансангиз, катта бозорхалта кўтариб қартишса, пилё харида қилаётганлар ҳам асосан аёллар. Жуда борса, уларга болалари ҳамроҳ бўлган. Магазинларда эҳтиёжбор нарса сотилиб қолса, уни олиш учун соатлаб толиқиб навобатда турганлар ҳам хотин-қизлар — қайнона ёки келин-да.

Ана шундай, турмушнинг икки томонлама юки остида гуддек жисму жонлари (тўғриси, ҳозирги кўпчилик аёлларнинг аҳолига қараб туриб уларни гулга қийслаш ҳам носамимийдек туюлади!) эзиллиб тирикчилик аравасини тортаётган келинни, қайнона асабийликда, инжиқликда, қўрқликда, меҳрсиликда айбалавериб ҳам адолатсизликдир.

Кишилик жамияти тарихининг энг доғишманд мутафаккирлари таъкидлашларича, ўзаро инсоний муносабатлар мавжуд тузум одамлари яшаётган моддий бойликлар узра қўрилган устқўрмадир. Яъни жамиятнинг моддий бойлиги, фаровонлиги кишлар муносабатини гузаллаштиради, руҳий хотиржамлик яратди. Ақсинча бўлса... фикримни тушунгандирсиз.

Мен бу ўринда мамлекатимизда иқтисодий ҳаётнинг ҳозирги кундаги қийинчиликлари, етишмовчиликлар ҳақидаги гапни шунчаки такрорламоқчи эмасман. Мақсад шуки, сўзининг аввалида айтганимдек, турмушда ҳар биримиз муҳимдан номумимини ажратиб олайлик. Қайнона ва келин бир оиланинг аззоси сифатида шу хонадоннинг муқтаҳам, тинч бўлиши йўлида бир-бирларини тушунсалар, қадрласалар; жамиятнинг граждандари сифатида эса бугун ҳалқимизнинг илгор фарзандлари бел боғлаган кўтулғу ишларга онгли равишда озгина бўлса-да, ҳисса қўшсалар, майда-чуйда гаплардан келиб чиқадиган кўнгилхиралликларга ўз-ўзидан ўрин қолмасди.

...СССР ҳалқ депутати съездлари, сессиялари кунлари ҳаммаси, кўнгишларнинг суҳбати ўз-ўзидан депутатлар мавзунга қўймоқда. Уларни ёш, аммо фикрлари терең, дунёқараш кенг, ҳалқпарвар, билимдон, маданиятли депутатларни ҳаммамиз ҳавас қиламиз. Шундай фарзандларимиз бўлишни орзу қиламиз. Нега бизнинг жумҳуриятимиздан бундай вақиллар кам, деб кўнглимиз чўқади. Бунинг сабаби оналаримиздаги қашшоқ маънавий муҳит (бунга ҳалқ айбдор эмас, чўқур ижтимоий сабаблари ҳақида айтилмоқда), ҳар биримизнинг фақат ўз тинчлигимиз, ҳаловатимизни ўйлаб яшамасмики? Шу хусусият билан фарзандларимизнинг бегард осмондек руҳини заҳарлаб қўймаймизми?

Болажонларнинг онажонлари, бувижонлари, яъни қайнона келинлар, сиз бу фикрга қандай қарайсиз?

Мухтарам УЛУГОВА.

• ОИЛА: қайнона, келин, муносабат •

ТУШУНМОҚ ЎЗИНГИ

АНГЛАМОҚДАН

БОШЛАНАДИ

уни оқлашга ва тушунишга, эл орасида қизини ҳимоя қилишга далилу куч топади ўзида. Худди шунингдек, қизлар ҳам ўз оналарининг ҳақу ноҳақ инжиқликларини кўтардилар ва бунинг қарилли, қарчаганлик белгиси, деб қабул қилдилар. Она ва қиз ўртасидаги айрим ноҳуш гап-сўзларга ҳам бир томонининг ваъзинлиги билан нуқта қўйилади ва тезда унутилиб кетади. Аммо... Келиннинг озгина укўвсизлигини, ёшлиқ қилиб яхши ўйламасдан айтиб юборган бир оғиз ноҳуя сўзини, овқатни салгина шўрроқ ёки ланжроқ қилиб қўйганини дастурхон каби ўзгалар олдида ёзаверадиган қайноналарни ким кўрмабди? Ёки аксинчаки, бозорда чайковчилик қилиб пул сунган онасини саҳий, ишбилармон, меҳрибон санаб, ойликка қараган қайнонасининг тежамкору талабчанлигини баҳилликка, инжиқликка йўдагидан келинлар ҳам ўзларини ҳақ деб биладилар.

Бир момо келинлик даврларини эслаб, шундай ҳикоя қилгандилар: «12 ёшимда эрга беришкан. Қизлар билан далага чиқардик. Тушликка уйга келардик. Қаранг, ўзим овқат еган қосани ювиб тоқмага қўйингиз, дастурхонини йиғиштириб кетишгама ақлим етмас экан. Қилган юмушларим ҳам ёшимга муносиб экан-да. Рўзгор ишларини қилишдан кўра тенгдош дугоналарим билан ўйнагим келарди. Лекин қайнонам мени ҳаммага мактаганларим-мактаган эди: «Саҳар туриб ҳовлини ярақлатиб супуради. Тушликдан кейин ҳамма идишларини ювиб, жойига қўйиб, дастурхонларини йиғиштириб кетади далага. Ўз ишини билиб-билиб қилаверди». Бу гаплардан аввалига ҳайрон бўлардим. Кейинчалик, ҳа, шундай қилишим керак экан-да, деб тушуна бордим. Онам гўдақлигимдаёқ ўлиб кетган эканлар. Қайнонам чин оналик қилганлар. Худо раҳмат қилсин».

Бир келиннинг шунга ўхшаш гапни келтирмаган: «Мактабини битириб, институтга ўқишга кирдим. Азё ўқиганимдан ота-онам хурсанд, уй ишларига унча банд қилишмасди. Кутилмаганда тўйимиз бўлиб қолди. Келинлигимнинг биринчи ҳафтаси эди, қайнотам: «Бир шилпидоқ пиширсангиз», — дедилар. Кўринишиданоқ ноқулай аҳолга тушиб қолганимни сезган қайнонам мени ошхонага ичладилар. Кирсам: «Хи-жолат тортманг. Дадангиз ўзлари шунақалар. Ҳозир биргалашиб шилпидоқ пиширамиз, ўргани олсангиз», — дедилар.

жували бўлсин», — деган ҳикматнинг асл мазмунини ҳам шу. Ниятки бу қадар кўтулғу ва олижаноб бўлгач, уни амалга оширувчилар ҳам жисмоний ҳамда маънавий қувватларининг қаймоғини ана шу мақсадга сарфлашлари керак-да! Афсуски, ҳаётда майда-чуйда сабаблар. Мен майда-чуйда сабаблар деганда, келиннинг чойни меърибда дамлай олмаслигини ёки қайнонанинг пилёзням санаб ишлатиришини назарда тутаялман. Ондадек муқаддас кўргонинг мустаҳкам бўлиши ва келажикка соғлом зурриёт қолдириши йўлида «келиннинг чет эл гарнитурини ёки тиллалари йўқлиги ҳам, отасининг оддий қорувлиги ҳам, кимиларининг ғоят антиқа эмаслиги» ҳам ва ёхуд «кўнглининг уй-жойи тор, кўрмасиз...» эканлиги ҳам ғоят арзimas майда-чуйдалардир. Суҳбатларда бу фикрнинг ҳеч ким инкор этмайди, лекин ҳаётда бошқача.

Келишмовчиликларнинг яна бир сабаби — кўпчилигимиз бошқаларга муносабатларнинг энг олий даражалари нукта назаридан талаб қўётганда, ўзинингнинг фёлу атирмисини, қўлимиздан нималоқ келиши ҳақида мулоҳиза қилиб кўрмаймиз ҳам. Қисқаси, ўзинизга ойна олиб қарамаймиз. «Бу келин билан ўтган куним умр эмас, дўзах азоби бўлди», — зорланади қайнона. «Турқини кўрмасам. Уйга қирган-чиққанамда салом ҳам бермай қўйдим», — ўзини жабрланган ва ғурурини ҳимоя қилаётган инсондай кўрсатади келин. Қанийди, шундай гапларни айтишдан олдин ҳар биримиз кўнглимизда «Ўзим-чи! Мен билан яшаш осонми? Ҳамхоналарим менинг гап-сўз, иш-юмушларимдан розими?», «Дарвозадан тарсиллаб кириб-чиқаяганимда рафторим қайнонамнинг кўнглини музлатиб юбормасмикин?», «Инжиқлигим, торлигимдан безиб кетмадимикин келинми?» каби саволлар берсак ва хулоса чиқарсак...

Икки ёшининг умр йўли туташуvinинг биз қитобларда қуруқ таҳлил қилган томонларидан ташқари ҳақ ҳеч ким англаб етмаган сирли, сеҳрли дунёлари борки, уни боболаримиз, бобоконларимиз «Тақдиримиз, Юлдузи юлдузини топибди», — дейишган. Бу гапга эскича фикрлаш деб эътироз билдиришингиз мумкин. Лекин кейинги пайтларда мамлекатимизда жиддий эътибор берилмаётган ва ривожлантирилмаётган астрология фанининг билимдонлари ҳам тақдирлар туташуvin, йиғит ва қизнинг кўнгли ришталари боғланишини шу бир яхлит оламимиз жисмла-

ҲАФТАЛИК ПРОГРАММА

Душанба

5 МАРТ

ЎзТВ I

17.30 Телефильм. 18.05 Мультифильм. 18.15 Болалар учун. «Болалигим гулбаҳор». 18.45 Инсон ва табиат. 19.30 «Ахборот». 19.45 Санъат олами. 20.30 «Ахборот». 20.50 Концерт. 21.30 «Время». 22.00 Долзарб интервью. 22.20 Камолддин Раҳимов куйлайди. 23.20 Янгилликлар.

ЎзТВ II

19.05 Сув полони бўйича СССР чемпионати. 19.35 Энг секинорлар поезд. Бадий фильм. 20.50 «Тошкент» студияси кўрсатади. ФРУНЗЕ кўрсатади. 21.30 «Время». 22.00 «Шерин». 23.00 Фарзандлар даври. Бадий фильм.

MT I

7.00 «120 минут». 9.05 Футбол шарҳи. 9.35 Шарлоттанинг маржони. Бадий фильм. 1-серия. 10.40 Илмий-оммабоп фильм. 12.15 Бизнинг мерос. 16.30 Ҳужжатли фильм. 16.50 Бекиммачоқ ўйнайди. 17.20 Концерт. 17.30 Болалар соати. 18.35 Хатларнингиз асосида. 18.55 Коллаж. 19.00 «Время». 19.30 Футбол шарҳи. 20.05 Фильм-спектакль. 21.30 «Время». 22.00 Фильм-спектакль (давоми). 23.45 Ҳужжатли фильм.

MT II

9.00 Эрталабки гимнастика. 9.15 Илмий-оммабоп фильм. 9.35, 10.35 Физика. 10.05 Италия тили. 11.05 Илмий-оммабоп фильмлар. 11.35, 12.35 Биология. 12.05 Сиз яратган боғ. 13.05 Етти шамол қанотида. Бадий фильм. 14.45 Ҳужжатли фильм. 15.05 Скапеннинг найранглари. Бадий фильм. 1-серия. 17.30 РСФСР шаҳарлари телестудиялари. 18.00 Енгил атлетика. 18.45 Концерт. 19.00 «Время». 19.30 Телевизион мусикий фильм. 20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 20.45 Концерт. 20.55 Футбол. СССР чемпионати. 22.50 Сўнгги ташриф. Бадий фильм.

Сешанба

6 МАРТ

ЎзТВ I

11.30 Бугун манежда. 12.30 Энг секинорлар поезд. Бадий фильм. 17.30 Ҳужжатли фильм. 18.00 «Онажоним — меҳрибоним». 18.30 Ўзбек тилини ўрганамиз. 19.00 Деҳқон юмушлари. 19.30 «Ахборот». 19.50 Хотира. О. Хошимов. 20.30 «Ахборот». 20.50 Концерт. 21.30 «Время». 22.00 Эран таништиради... 23.10 Янгилликлар.

ЎзТВ II

19.05 Китоб дўстлари. 19.45 Чинор остидаги дўзл. Бадий фильм. 20.50 Ҳужжатли фильм. 21.00 «Тошкент» студияси кўрсатади. ДУШАНБЕ кўрсатади: 21.30 «Время». 22.00 «Сирена». 22.20 «Чехрон хунар». 23.20 Телефильм.

MT I

7.00 «120 минут». 9.05 Мультифильм. 9.30 Шарлоттанинг маржони. Бадий фильм. 2-серия. 10.35 Бу бўлган... бўлган...

ди. 10.50 Киноафиша. 11.55 Болалар соати. 12.55 Коллаж. 13.00 «Время». 16.30 Концерт. 16.55 Ҳужжатли фильмлар. 17.15 О. Меликов асарларидан концерт. 18.05 Илмий-оммабоп фильм. 18.15 Образ. 19.00 «Время». 19.30 Ёшлар хабарномаси. 19.55 Концерт. 20.10 Омадли аёллар. Бадий фильм. 1-серия. 21.30 «Время». 22.00 Долзарб интервью. 22.15 Севги сеҳри. 23.15 Сиёсий мулоқотлар.

MT II

9.00 Эрталабки гимнастика. 9.15 Илмий-оммабоп фильм. 9.35, 10.35 Физика. 10.05 ва 11.05 Француз тили. 11.35, 12.35 География. 12.05 Уй академияси. 13.00 Тарихий фильм. 14.45 Ритмик гимнастика. 15.15 Скапеннинг найранглари. Бадий фильм. 2-серия. 17.30 Мультифильм. 17.50 Биродарлар юринг, личан ўраимиз. 18.30 Ритмик гимнастика. 19.00 «Время». 19.30 СССР Олий Совети сессияси. Танафусда (20.30) — Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар!

Чоршанба

7 МАРТ

ЎзТВ I

11.30 География. 12.00 Телефильмлар. 12.30 Биология. 13.00 Чинор остидаги дўзл. Бадий фильм. 17.30 Ҳужжатли фильм. 18.05 Кўғирчоқ фильм. 18.15 Кўвноклар даврасида. 18.45 «Ахборот». 19.00 Концерт. 19.30 «Ахборот». 19.55 Москва. Халқаро хотин-қизлар кўни — 8 Мартга бағишланган тантанали йиғилиш. 21.30 «Время». 22.00 «Иқбол». 23.35 Янгилликлар.

ЎзТВ II

19.05 Болалар учун. «Звездочка». 19.35 Тақдиринг кўлингда. Бадий фильм. 20.55 «Этиқода». ФРУНЗЕ КўРСАТАДИ. 21.30 «Время». 22.00 «Мин киял». 23.00 «Жоогазин». Байрам программаси.

MT I

7.00 «120 минут». 9.05 «Камал». 9.35 Шарлоттанинг маржони. Бадий фильм. 3-серия. 10.40 Дунё бўйлаб. 11.40 Кичик концерт. 11.55 Болалар соати. 12.55 Коллаж. 13.00 «Время». 16.30 Ҳужжатли фильм. 16.55 Фотокурс. 17.00 Ҳорижий рус маданияти. 18.00 Қўшиққа бахшда умр. 18.40 Омадли аёллар. Бадий фильм. 2-серия. 19.55 Халқаро хотин-қизлар кўни — 8 Мартга бағишланган тантанали йиғилиш. 21.30 «Время». 22.00 Сиз бунга қодирсиз. 22.45 Оперетта, оперетта. 24.00 Эфирда мусиқа.

MT II

9.00 Эрталабки гимнастика. 9.15 Илмий-оммабоп фильмлар. 9.35, 10.35 Информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари. 10.05 ва 11.05 Немис тили. 11.35 ва 12.35 Мусиқа. 12.10 Илмий-оммабоп фильм. 13.10 Қирқ ёшда ҳам ҳали орзу қилишди. Бадий фильм. 17.00 Болалар учун фильм. 18.15 СССР халқлари VII қишқи спартакиадеси. 18.45 Ёшлик куйлайди ва рақсга тушади. 19.00 «Время». 19.30 СССР Олий Совети сессияси. Танафусда (20.30) Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар. 22.00 «Иллюзион» «Чочара» Бадий фильм.

фусда (20.30) Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар. 22.00 «Иллюзион» «Чочара» Бадий фильм.

Пайшанба

8 МАРТ

ХАЛҚАРО ХОТИН-ҚИЗЛАР КЎНИ

ЎзТВ I

9.00 «Ассалому алайкум». 10.00 Фильм-концерт. 10.25 Нодирбеги. Бадий фильм. 11.55 Қизлар мушоираси. 12.25 «Тошкент» студияси кўрсатади. 13.05 Ёшлик. 14.45 Санъат усталари. 17.25 Мактаб ўқувчилари учун. Яхши соғва. 18.10 «Нафосат». 19.30 «Ахборот». 19.50 Концерт. 20.30 «Ахборот». 20.50 Юлдаз Усмонова куйлайди. 21.30 «Время». 22.00 Аёл меҳри олами безар... Халқаро хотин-қизлар кўни 8 Мартга бағишланган программа.

ЎзТВ II

19.05 Ўзбек балети хорижда. 19.50 Санников ери. Бадий фильм. 21.20 Ҳужжатли фильм. ДУШАНБЕ кўрсатади. 21.30 «Время». 22.00 Боз як барномаи чавони.

MT I

8.30 ТСН. Янгилликлар телевизион хизмати. 8.45 Мультифильм. 8.55 Жаҳон халқлари ижоди. 9.25 Цирки ҳамма севади. 10.00 Фильм-концерт. 10.30 Болалар учун фильм. Кичик отанинг саргузашти. 11.35 Ҳужжатли фильм. 12.25 П. И. Чайковскийнинг «Уйкудаги гўзал» балети. 15.20 Дам олиш программаси. 16.20 Тараққиёт. Ахборот. Реклама. 16.50 Концерт. 18.50 Фигурал учини. 20.05 Мультифильм. 20.15 Омадли аёллар. Бадий фильм. 3-серия. 21.30 «Время». 22.00 Ҳинд киносининг муҳлисларига. 23.00 54 ёшга тўлганда. Бадий фильм. 00.25 Рақслар, рақслар, рақслар...

MT II

8.30 Гимнастика. 8.45 Концерт. 9.10 Ритмик гимнастика. 9.40 Ополда поляк кўшиклари фестивали. 10.25 Синхрон сузиш. 11.10 «Ойла» телепрограммаси. 12.55 Л. Гурченко бенефиси. 14.10 Коллаж. 14.15 Баскетбол. 15.35 Бутунроссия конкурсининг лауреати Юрий Прохоров челодини. 15.40 Телевизион Ҳужжатли фильм. 15.50 Мультиконцерт. 16.20 Китинг тишини қандай суғуриб олиш мумкин. Бадий фильм. 17.50 Бадий фильм. 19.30 СССР Олий Совети сессиясида. 20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 22.20 «Нон-стоп». Хушрўй йиғит. Бадий фильм. 1—2-сериялар.

Жума

9 МАРТ

ЎзТВ I

9.00 Нуриддин Ҳамроқулов куйлайди. 10.00 Орзулар камалаги. Бадий фильм. 11.00 Фильм-концерт. 11.40 Бўстон. 12.45 Поклиниш йўлидан. 13.15 Баҳс. 17.30 Мультифильм. 17.40 Қўшиғим, жон қўшиғим. 18.20 Қадрият. 18.50 Фан уфқлари. 19.30 «Ахборот». 19.50 Алифбо сабоқлари. 20.20 Манзарали фильм. 20.30 «Ахборот». 20.50 Ўғилни Мухамедова рақсга тушади. 21.30 «Время». 22.00 «Одобнома». 22.15 Экранда — кинокомедия. Нофелет қарда?

ЎзТВ II

19.05 Дўстлик программаси. 20.05 Ҳужжатли фильм. 20.40 Объективда қайта қуриш. Душанба кўрсатади. 21.30 «Время». 22.00 Теленовеллар. 22.45 Тирик қолмишга ҳаракат қил. Бадий фильм.

MT I

8.30 Янгилликлар телевизион хизмати. 8.50 Сиз яратган боғ. 9.20 Уй академияси. 9.50 Болалар рассомлари қарда бўлади? 10.30 Ҳайвонот оламида. 11.30 Концерт. 11.50 Пирогов. Бадий фильм. 13.35 Фигурал учини. 14.55 9-студия. 15.55 Аёл бўлиш осони! 17.55 Останкино концерт студиясида. 19.15 Мультифильм. 19.30 «Камалак». 19.45 Ҳужжатли фильм. 20.15 Омадли аёллар. Бадий фильм. 4-серия. 21.30 «Время». 22.00 Бу бўлган... бўлган... 22.20 Нигоҳ. 23.50 «Сан-Ремо-90» фестивали.

MT II

8.30 Гимнастика. 8.45 Ҳужжатли фильм. 9.30 Кум соат Бадий фильм. 11.00 Қўшиққа бахшда умр. 12.10 Тараққиёт. Ахборот. Реклама. 12.40 Осиё овози. 14.00 Тунда оқ отларда. Бадий фильм. 5-серия. 15.00 Совет Россияси видеоканали. 17.30 Баҳодир. Бадий фильм. 18.40 Мультифильм. 19.00 «Время». Янгилликлар телевизион хизмати. 19.30 Презентация-2. Сатирик азуви В. Трушкиннинг янги китоби таништирилади. 20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар. 20.45 НЛО. Эълон қилинмаган ташриф. 1-қисм. 21.30 Гандбол. 22.25 Мамлакат театрлари намоиш этади. 23.40 Киноконцерт. 00.25 «Мсье Перришоннинг савҳати». Телевизион бадий фильм.

Шанба

10 МАРТ

ЎзТВ I

9.00 «Ассалому алайкум». 10.00 Чорраҳа. 10.30 Фильм-концерт. 11.00 Алифбо сабоқлари. 11.30 Сирли сандиқ. Спектакль. 12.35 Спорт программаси. 13.35 Учрашув. Телевизион миниатюралар. 14.45 Чорвадор. 15.15 Уқитувчи кадрлар маскани. 15.50 Телефильм. 16.10 Иш ўнгидан келганда. 16.50 Кўғирчоқ фильм. 17.10 «Тенгдошлар». 17.55 Дўстлик экрани. 18.55 Ўзбек тилини ўрганамиз. 19.30 «Ахборот». 19.45 Хотира. Садир Зиваудинов ижоди ҳақида. 20.30 Ҳафтаном. 21.10 Оқшом эртанглари. 21.30 «Время». 22.00 Оталар сўзи — ақлнинг кўзи. 23.00 Рақс — дўстлик элчиси.

ЎзТВ II

ДУШАНБЕ кўрсатади. 9.00 Савту калом. 9.55 Абдулла Қаҳҳор «Тобутдан товуш». Телевизион спектакль. 12.55 Шафқатсиз романс. Бадий фильм. 16.00 Фрунзе кўрсатади.

MT I

8.30 «ТСН» Янгилликлар телевизион хизмати. 8.45 Спорт ҳамма учун. 9.00 Ритмик гимнастика. 9.30 «Эрта сахарлаб». 10.30 «Ватан хизматида». 11.30 Тонги дам олиш программаси. 12.00 Ойла экрани. Премьер. 13.45 Дунё бўйлаб. 14.45 «Здоровье». 15.30 Мусикий киоск. 16.00 Қишлоқ янгилликлари. 17.15 Марафон—15. 18.45 Фигурал учини. 20.15 Омадли аёллар. Бадий фильм. 5-серия. 21.30 «Время». 22.00 Абдиёт ҳақида ўйлар. 22.15 Телескоп. 22.30 Хоккей. «Химки» — МАСК. 23.40 Сан-Ремо-90 фестивали.

MT II

8.30 Гимнастика. 8.45 Фильм-концерт. 9.10 РСФСР шаҳарлари телестудиялари. 9.40 Чукотка бошлиғи. Бадий фильм. 11.10 Мультифильмлар. 11.40 СССР халқларининг VII қишқи спартакиадеси. 12.10 Иттифокдош республикалар кинопублицистикаси. 12.35 Осиё овози. Эстрада ижрочилари халқаро конкурси ҳақида. 13.05 Тунда оқ отларда. Бадий фильм. 6-серия. 15.00 Совет Россияси видеоканали. 17.30 Планета. 18.35 Ҳаёт қўшиқ билан. 19.00 «Время». 19.30 Биз яшаётган дунё. 20.10 Концерт. 20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар. 20.45 НЛО. Эълон қилинмаган ташриф. II-қисм. 21.20 Футбол. СССР чемпионати. 22.10 Сураатқаш. Бадий фильм.

Якшанба

11 МАРТ

ЎзТВ I

17.30 Касблар ҳақида ҳикоялар. 18.05 Мультифильм. 18.15 Мушоҳада. 18.50 Сув ҳаёт манбаи. 19.30 «Ахборот». 19.45 Насиба. Фильм-концерт. 20.30 «Ахборот». 20.50 Танбур ва дутар тароналари. 21.30 «Время». 22.00 Ш. Бошбеков. Эшик қоққан ким ўзи! Видеоспектакль. 23.30 Янгилликлар.

ЎзТВ II

ДУШАНБА кўрсатади. 10.00 Фильм-концерт. 11.00 Шафқатсиз романс. Бадий фильм. 2-серия. 18.05 Телефильм. 18.50 Китобчанинг викторинаси. 19.30 Телетомошабин ҳамроҳи. 20.00 Ҳафта. Информацион программа. 20.30 Борис Натанов куйлайди. 21.30 «Время». 22.00 Лейтенант Некрасовнинг айби. Бадий фильм.

MT I

7.00 «120 минут». 9.05 Мультифильм. 9.25 Спортлото. 9.40 Омадли аёллар. Бадий фильм. 1-серия. 10.55 Ёшлар хабарномаси. 11.25 Кинопанорама. 12.55 Коллаж. 13.00 «Время». 17.00 Қизча отасини излайди. Бадий фильм. 18.30 Йикки қалб. Анжела Чумак куйлайди. 19.00 «Время». 19.50 «Пульс-90». 20.30 Фигурал учини. 21.30 «Время». 22.00 Сайлес Марнер. Бадий фильм. 23.30 «Мезон». Либераллар ва консерваторлар, мавзунда адабий баҳс. 23.50 Қўшқининг туғилиши.

MT II

9.00 Гимнастика. 9.15, 12.05 Илмий-оммабоп фильм. 9.45 ва 10.35 Тевараб атроф билан танишиш. 10.05 Инглиз тили. 10.55 Ҳамма нарсани билишни истайман. 11.05 Инглиз тили. 11.35 ва 12.35 Тарих. 13.05 Ҳужжатли фильм. 13.25 Такоррий телефильмлар сеанси. Оадий нарс ҳақида ҳикоя. 17.30 Утмиш ҳаётимда. 18.00 Жан Тер-Меркерян челади. 18.45 Мультифильм. 19.00 «Время». 19.30 Ҳужжатли фильм. 20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар. 20.45 Концерт. 21.30 Гандбол. 22.45 Концерт. 23.45 Спидвей.

ҲАФТАЛИК ПРОГРАММА

21-МАРТ

Наврӯз

БАЙРАМИ

● Йилнинг қандай келиши наврӯздан маълум.

* * *

● Яхши одам кўздан, Яхши йил наврӯздан маълум.

* * *

● Кўркма ҳўтнинг қишидан, Кўрк ҳамалнинг бешидан, Йўлчини йўлдан қолдирар, Хўкизни кўяр ишидан.

● Йилга татигулик кун

ҚАДИМ замонлардан бери наврӯзи олам баҳор ва деҳқончилик байрами сифатида тантана қилиниб келинган. Аждодларимизнинг янги меҳнат йили ҳам наврӯздан, яъни янги кундан бошланган. Акънага кўра деҳқон наврӯзда ёки наврӯз арафасидаги чоршанба кунини далага кўш чиқарган. Чунки чоршанба чош, яъни барака кунини, шу боис экин-тинин ишлари ўша кунини бошласа ҳосил мўл бўлади, деб ишонганлар. Қишлоқ аҳли йиғилишиб, энг яхши ҳўкизларидан бир жуфтини омончў бўйинтуруғ билан далага олиб чиқарарди. «Бу йил мўл-кўлчиликда яшайлик, серобчилик бўлсин, оёғинг теккан жойга барака берсин!» деб наврӯзга атаб пиширилган бўғирсоқ ёғи билан ҳўкизларнинг шохларини мойлашган. Сумалак пишириш учун ундирилган майсадан озгинасини ҳўкизга ёдирлишган. Қишлоқ кексаларидан бири бободоҳқон бўлиб далага биринчи кўш солади. Шу тариқа кўкламги экин ишлари бошлаб юборилади. Наврӯзда ерга ilk бор кўш солиш ва деҳқончилик бошланиши ҳақида хилма-хил халқ ҳўшиқлари яратилган. Кун бўйи омончўдан кўли бўшмаган деҳқон баҳор, меҳнат ва мўл ҳосил ҳақида ҳўшиқ хиргойи қилган. Айниқса, илгарилари кўкламги экин палласи деҳқонга кўш қанот бўлган ҳўкизларга бағишланган сатрлар гоёт жозибали.

Куйида деҳқонларимизнинг қадимий кўш ҳўшиқларидан айрим намуналарини эътиборингизга ҳавола қиламиз:

Қ ў Ш Қ ў Ш И Қ Л А Р И

Ҳайда-ҳайда хивчи билан,
Донни сепма чўмич билан,
Деҳқон ўғли олишад
Кўчи етмай омончў билан.

Эниб келдинг экиншдан,
Тўрт оёғинг кумушдан,
Очкўз бой қарамади
Базўр чиндинг бу қишдан.

Тарлон таёғим ҳайда,
Темир туёғим ҳайда,
Ишни тамом қилмасанг,
Жонингга ором қайда.

Кўшга кўшдим кўш ҳўкиз,
Ҳайда жониворим, ҳайда.
Меҳнатинг зое кетмас,
Сомони сенга фойда.

Ҳўкизларини кўшга солсан,
Тез юришга қўтайман.
Яшмаюқда гул турмуш,
Биз тинчлигини истаймиз.

Биз, шўронинг қўшчиси,
Экинчимиз ганч бўлсин.
Ёш авлодинг бахтига
Мамлакатимиз тинч бўлсин.

● МАРҲАБО, КўКЛАМ!

Х. Содиқов лавҳа-сурати.

● Март экин мард экин (март ойида экинган экинларнинг айримлари ҳўт совуғига бардош беролмай нобуд бўлиши мумкин. Мартнинг совуғидан қўтилиб қолган экинларнинг ҳосили яхши бўлад).
* * *

ЭРТА баҳорда оккушлар тўли бошқа қушларга қараганда вақтлроқ учиб келса қиш кўзилиши мумкин.

Наврӯз афсоналари

[Абу Райҳон Беруний. «Қадимги авлодлардан қолган ёдгорликлар»дан].

ЖАМШИД ЯСАТГАН АРАВА

● ЖАМШИД подшоҳ бўлган, маъжусийлар динини янгилади ва бу иш қилинган кунини наврӯз, яъни янги кун деб атади. Бу кун, гарчи у Жамшиддан олдин ҳам ҳўрмат қилинган бўлса-да, ҳайитга айлантирилди.

Наврӯзини ҳайит қилиш тўғрисида бундай ҳам дейилган: Жамшид ўзига арава ясаптириб олган, ўша кунини аравага чиқди, жинлар ва шайтонлар уни ҳавога кўтариб, бир кунда Дунбованддан Бобилга олиб бордилар. Одамлар бу ажойиб воқеани кўргач, ўша кунини ҳайит қилдилар ва Жамшиднинг аравада учинишга тақдир қилиб, аргимчоларда учдилар.

СУЛАЙМОННИНГ УЗУГИ ТОПИЛГАН КУН

● СУЛАЙМОН ибн Довуд ўзининг сеҳрли узугини йўқотиб қўйибди. Тахти-пойи қўлдан кетган подшоҳ кўп ҳаффа бўлиб азият чекибди. Аммо орадан қирқ кун ўтгач, унинг узуги топилиб, аввалги раванқи яна ўзига қайтиб келибди. Ўша кунини оламдаги барча хонлар, жониворлар қушлар, девлару аждаҳолар Сулаймоннинг ҳўзурига бош эгиб келибдилар. Бунини кўрган эронликлар:

— Наврӯз омадед, яъни янги кун муборак! — дейишибди.

Шу-шу ўша кун Наврӯз деб аталадиган бўлибди. Сеҳрли узуги топилиганига суюнон Сулаймон шамолга буюрибди, шамол уни тоқни тахти билан бирга кўтариб кетайтган экан, бир қалдирғочнинг уясини дуч келиб қолибдилар. Шунда қалдирғоч:

— Эй, подшоҳ! Уямда бир неча тўхумим бор эди, уларга озор берма, — дебди.

Сулаймон қалдирғочнинг уясини четлаб ўтиб, бир ҳўшманзара жойга етганде эрга тушибди. Шу пайт халғи қалдирғоч тўхумида сув олиб келибди ва Сулаймонга бир чигиртакнинг оёғини ҳада эттибди. Наврӯз кунини сув сепиб, совғалар бериш удуини ана шундан қолган экан.

БОҒ ЎСТИРМАЙ ТУРОЛМАСМАН

Баҳор келса юрарман кўп, бир ерда ўтиролмасман,
Кезарман далалар бўйлаб, табиятга тўелмасман.
Қўлимда кетмону қайчи, ниҳолларга берай пардоз,
Улуғ боболар одатин ажаб ҳеч тарк этолмасман.
Дийримда камаймоқда ўрик, ёнғоғу нок, олма,
Бу не ҳолдир, бу маъмурлик ўрнин ҳеч тўдиролмасман?
Кулманг, водийин кезсам мен ниҳолу навада кўтариб,
Ахир бир туп ниҳол экмай халқ юзига қаролмасман.

Атрофга бир назар ташланг: ётибдур қанча бўш ерлар,
Бўлур бир тупдан эхсак боғ, дўстларга ўқтиролмасман.
Депутат дегани қайда, ўзи ҳеч боғни ўйларми?
Қилурга маслаҳат бир йўл излаб гоҳ учратолмасман.
Бу хилда келажак авлод не кечгай экан аҳволи,
Кўриб олма, анор нархин фикрини тўхтатолмасман.
Этиб таъзим бу Деҳқоний мурожаат айлади снага,
Юртинг нетиқболни ўйлаб боғ ўстирмай туролмасман.
Тўхтамурод ДЕҲҚОНИЙ.

● Ҳамал келди — экинларга амал келди.

ЭРТА баҳорда учиб келган турналар осмонда рақсга тушиб ўйин қилса, яқин кунлар ичида ҳаво исиб шетади. Агар улар қичқира бошласалар, ҳаво айниши мукаррар.

● ТУРНАЛАР барвақт учиб келса кўклам эрта келади.

ЭРТА баҳорда яшми чақнаб, момақалдироқ овози эшитилмаса бу қуруқ ёздан нишона.

● КЕЧГА томон ботайтган қулабнинг қизғиш нурлари устида қора булутлар пайдо бўлса, эртаси кун ҳаво очик бўлади.

Тўллаб, нашрга тайёрловчи
М. ЖўРАЕВ.

БАҲОР БЕРГАН БЕЛГИЛАР

ХАЛҚИМИЗ қадим замонлардан бери турли табиий ҳодисаларни мунтазам кузатиб келганлар. Об-ҳаво ўзгаришларини маҳаллий белгиларга қараб олдиндан аниқлашнинг турли-туман йўллари мизлаган бобо деҳқонларимиз жониворлар, ўсимликлар ва осмон жисмларининг муайян ҳолатига қараб яқин ёки узоқ муддатда рўй бериши мумкин бўлган табиий ҳодисаларни қамалганлар. Фасллар алмашинуви, об-ҳаво ўзгаришлари мўъжизакор табиатнинг турли кўринишлари билан боғлиқлиги айрим халқ таъбирларининг яратилишига асос бўлган. Қадимги деҳқон катта ҳаётий тажрибалари ва кузатишларига асосланиб туриб, қалдирғочлар ер бағирлаб уяса ёки булутли кунда

гўлкан тутуни тепага қараб ўрламай пастга ёйилса, тез орада ёғир ёғиши мумкинлигини, кузда товуқлар эрта тўллаб бошласа халқ-верини изғиринли қиш келмаслигини баҳорат қилишган. Об-ҳавонин олдиндан айтиб бериш аниқлиги деҳқончилик ва чорвачилик ҳўжалигини оқилона юритиш эҳтиёжи асосида юзага келган. Боболаримиз табиқининг маҳсули бўлган бундай «об-ҳаво маълумотлари» табиат ўзгаришларини ҳамма вақт ҳам тўғри аниқлаб беролмас-да, гидрометеорология фани тараққий этмаган ўтмишда қандай катта аҳамиятга молик бўлган бўлса, ҳозир ҳам улардан айримлари ўз аҳамиятини йўқотган эмас. Деҳқон ва чорвадорлар нафқат яқин кунлар об-ҳавосини, бал-

ки фасллар, келгуси йиллар иқлимни қандай бўлишини ҳам аввалдан билишга ҳаракат қилишган. Хўссан, баҳор қандай келишини кузда дарахтлар баргининг тўқилишига қараб аниқлашган. Қишнинг илқик ёки совуқ бўлишини ҳазон фасли бошлангач, қушлар қанчон учиб кетишига қараб туриб аниқлаганлар. Боғбонлар кузги ва баҳорги дала ишларини ўзига хос халқ табиат-шуносини суянган ҳолда олиб боришган.

Куйида кўклам фасли билан боғлиқ халқ таъбирларидан айримлари билан танишасиз:

● ЭРТА баҳорда бўрон ёки қаттиқ шамол бўлса йил сер-ёғин келади.